

PESA
Politik, Ekonomik ve Sosyal Arařtırmalar Merkezi

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

Prof. Dr. Fatih SAVAŐAN
Doç. Dr. Temel GÜRDAL
Yrd. Doç. Dr. Cahit ŐANVER

Kasım 2013

A. ALEVİLİK HAKKINDA BİLGİLER

Alevilik Nedir?

Alevilik, Türkiye’de Sünnilikten sonra en fazla mensubu olan ikinci İslami inanıştır. Alevilikte öne çıkan asıl inanç, varlığın birliğidir. Yüzyıllardır Anadolu’da yaşayan ve gelişen Alevi kültürü günümüzde dini kuralları, edebiyatı ve sosyal yaşantısı ile bu coğrafyayı etkilemiştir. Her din ve kültürün hayata dair söylemleri olduğu gibi Alevilik kültürünün de hayata dair gelenek ve alışkanlıkları bulunmaktadır. Alevilik Allah sevgisini benimseyen, temelinde insan sevgisi ile hareket eden, Kur’an’ın özünü kabul ettiklerini belirten, amacı ruhsal olgunlaşma olan bir tasavvuf yolu olarak ifade edilmektedir. Özünü insan sevgisinde bulan alevilik, Allah’ın insanda tecelli ettiğine inanan, kendine özgü söylemiyle, musikisiyle, kültürüyle toplumumuzda yerini belirlemiştir.

Alevilikte Vergi

Türkiye’de yerleşik Alevilerin nüfus içerisindeki oranı kesin olarak bilinmemesine rağmen azımsanmayacak bir paya sahip olduğu söylenebilir. Din, kültür, ırk, alışkanlık, gelenek gibi kavramlar devlete bakışı ve devletin bireylere yüklediği yükümlülüklerin yerine getirilmesini etkileyen değerlerdir. Türkiye Cumhuriyeti devletinde dini vergi uygulaması bulunmamaktadır. Toplanan tüm vergi gelirlerinden Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatı devletin bir kurumu olarak pay almakta ve dini hizmetleri yürütmektedir. Diyanet teşkilatı Alevilik inancı için görev tanımı içerisinde bir faaliyet yürütmemektedir. Bu nedenle Aleviliği benimsemiş kişiler dini inanışlarını yerine getirebilmek için kendi hizmetleri ve kendi finans kaynakları ile baş başa kalmaktadırlar¹.

Bu çalışmanın amacı Alevilerin vergiye bakışını ortaya koymaya çalışmaktır. Bu çalışmada Türkiye’deki vergiler ve vergi sistemine alevi vatandaşların uyumu, bu uyumu etkileyen çeşitli faktörlerin etkileri araştırılmıştır. Raporun dayandığı anket aşağıdaki soruların cevaplarını araştırmak üzere dizayn edilmiştir:

1. Alevi vatandaşların vergisel yükümlülükler hakkındaki genel düşüncesi, vergiye uyumu hangi düzeydedir?
2. Cumhuriyete ve devlete bağlılık düşüncesi ile toplanan vergilerden dini hizmetler bağlamında yeterince yararlanamama düşünceleri vergiye uyumlarını nasıl etkilemektedir? Hangi düşüncenin etkisi daha fazladır? Ağır basan düşüncüyü etkilemede alevi kültürü etkili midir?

Raporun dayandığı anket aşağıdaki soruların cevaplarını araştırmak üzere dizayn edilmiştir:

1. Alevi vatandaşların vergiye uyumu hangi düzeydedir?
2. Cumhuriyete ve devlete bağlılık düşüncesi ile toplanan vergilerden dini hizmetler bağlamında yeterince yararlanamama düşünceleri vergiye uyumlarını nasıl etkilemektedir?
3. Aleviler diyanet işleri yoluyla sadece Sünnilere dini hizmet sunması karşısında ne düşünmektedir?
4. Alevi vatandaşların kamu hizmetlerine ilişkin algıları ile vergiye uyumları arasındaki ilişki nasıldır?
5. Alevi kültüründe yürürlükteki mali mükellefiyetlere ilişkin düşünceler nelerdir?
6. Aleviler, vergi algısı bakımından homojen bir topluluk mudur?

¹ 5. Alevilik Çalıştayı, Başak Matbaası, İstanbul, 2009. (<http://www.farukcelik.com.tr/news/files/5.pdf>)

3. Alevi vatandaşlar kamusal hizmetlerin finansmanı için konulan mali yükümlülüklerle diğer vatandaşlarla aynı kriterlere göre katılırken, kamu kesiminin diyanet işleri yoluyla sadece Sünnilere dini hizmet sunması karşısında ne düşünmektedir?
4. Alevi vatandaşların kamu hizmetlerine ilişkin algıları ile vergiye uyumları arasındaki ilişki nasıldır?
5. Çalışmada alevi kültürünün vergiye bakışı çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Bu çerçevede, alevi kültüründe yürürlükteki mali mükellefiyetlere ilişkin düşünceler nelerdir?
6. Aleviler, vergi algısı bakımından homojen bir topluluk mudur?

B. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada Türkiye’de yaşayan Alevilik kültürüne ve geleneğine sahip olduğunu belirten kişilerin toplamı anakütle olarak kabul edilmiştir. Türkiye’de yaşayan

Alevilik ve Vergi

Türkiye Cumhuriyeti laiklik ilkesini benimseyen bir devlet anlayışına sahip olduğu için dini vergi uygulaması bulunmamaktadır. Toplanan tüm vergi gelirlerinden Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatı devletin bir kurumu olarak bütçe almakta ve dini hizmetleri yürütmektedir. Diyanet teşkilatı Alevilik inancı için görev tanımları içerisinde bir faaliyet yürütmemektedir.

Anket Katılımcılarının Demografik Bilgileri

Ankete katılan Alevilerin, 9’u Adana, 15’i Ankara, 16’sı Antalya, 98’i Çorum, 13’ü Elazığ, 34’ü Erzincan, 16’sı Erzurum, 72’si İstanbul, 8’i İzmir, 17’si Malatya, 15’i Kahramanmaraş, 10’u Mersin, 43’ü Sivas, 54’ü Tokat, 133’ü Tunceli, 12’si Yozgat ve 101’inin doğum yeri diğer illerdir.

Alevi nüfusunun ne kadar olduğu yönünde birçok tartışma ve görüş bulunmaktadır. Bu tartışmalara girmek yerine anakütlenin tespiti için birkaç araştırmaya bakmakta fayda bulunmaktadır.

Radikal Gazetesi yazarı Tarhan Erdem’in Milliyet Gazetesi için 48 bin kişi ile yüz yüze görüşülerek yapmış olduğu bu konuya ilişkin en kapsamlı araştırmaya göre Türkiye’de yaklaşık 4,5 milyon alevi nüfusun bulunduğu², CHP Milletvekili Sabahat Akkiraz’ın CHP için yaptığı bir araştırmada ise alevi nüfusunun 12,5 milyon olduğu³, ABD Dışişleri Bakanlığı’nın yıllık olarak yayımladığı 2009 Dini Özgürlükler Raporu’nun Türkiye bölümünün birinci sayfasındaki ilk kısmında Dinler demografisinin yer aldığı kısımda Türkiye’deki alevi nüfusunun 10 ila 20 milyon arası olduğu⁴, 9 Kasım 2009’da Ankara’da yapılan büyük Alevi Mitingi sonrası dönemin Devlet Bakanı Prof. Dr. Sait Yazıcıoğlu Alevilerin nüfusunun 7 milyon olduğunu söylerken, yine aynı partiden Alevi kökenli İstanbul Milletvekili Reha Çamuroğlu, 10 Ocak 2009’da Zaman

² <http://www.milliyet.com.tr/2007/03/21/guncel/agun.html>

³ <http://siyaset.milliyet.com.tr/akkiraz-dan-alevi-raporu/siyaset/siyasetdetay/15.12.2012/1642040/default.htm>

⁴ <http://www.alevicanlar.net/haberler-ve-yorumlar/7314-turkiyede-alevicanlar-nufusu-ne-kadar.html>

Gazetesi'nden Nuriye Akman'a verdiği mülakatta bu sayının 12 milyon olduğu⁵ sonuçları elde edilmektedir.

Araştırma için hangi rakamı alırsak alalım, gerekli olan örneklem büyüklüğü değişmeyecektir. Genellikle bu tür araştırmalarda 500 ile 1000 arası örneklem ile anakütle üzerinde yorumlar yapılabilmektedir.

Araştırma kapsamında Türkiye'nin değişik illerinden Alevilik inancına mensup olanlar ile yüzyüze yapılan görüşmelerle anketler uygulanmıştır. Toplam 700 Alevinin katıldığı anketlerden analize elverişsiz olanlar elendikten sonra 666 anket üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

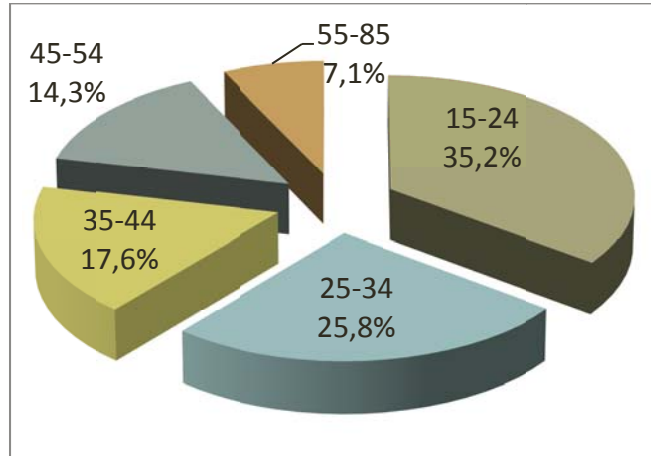
C. ANKET KATILIMCILARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Demografik Bilgiler

Ankete katılan Alevilerin, 9'u Adana, 15'i Ankara, 16'sı Antalya, 98'i Çorum, 13'ü Elazığ, 34'ü Erzincan, 16'sı Erzurum, 72'si İstanbul, 8'i İzmir, 17'si Malatya, 15'i Kahramanmaraş, 10'u Mersin, 43'ü Sivas, 54'ü Tokat, 133'ü Tunceli, 12'si Yozgat ve 101'i diğer illerde doğmuşlardır.

Buna karşılık ankete katılan Alevilerin yaşadığı iller itibarıyla dağılım ise; 15'i Ankara, 34'ü Antalya, 107'si Çorum, 304'ü İstanbul, 12'si İzmir, 31'i Kocaeli, 31'i Sakarya, 80'i Tunceli ve geri kalan 52'si diğer illerdir.

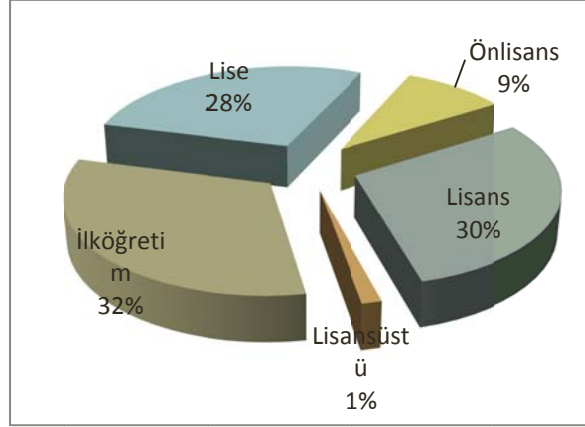
Anket katılımcılarının yaş grupları itibarıyla dağılımı ise Grafik 1'de görüldüğü şekildedir. Buna göre, katılımcıların yarısından fazlası 34 ve altı yaş grubunda yer alan genç katılımcılardan oluşmaktadır. 15-34 yaş arası katılımcıların oranı %61'i bulmaktadır. Katılımcıların sadece %7'si 55 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

Grafik 1: Yaş Gruplarına Göre Katılımcıların Dağılımı

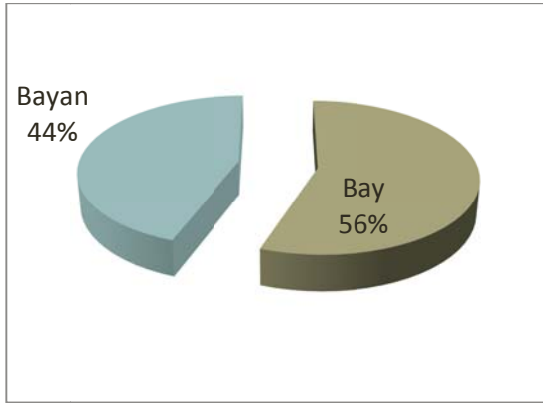
Katılımcıların eğitim durumlarına baktığımızda ise (Grafik 2); katılımcıların %32'sinin ilköğretim mezunu, %30'unun lisans mezunu, %28'inin lise mezunu, %9'unun önlisans mezunu ve %1'inin de lisansüstü mezunu oldukları görülmektedir.

⁵ http://www.alevihaberajansi.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6807&Itemid=39

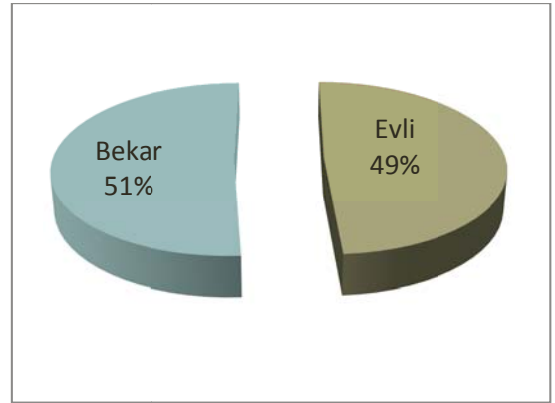

Grafik 2: Eğitim Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Grafik 3 ve 4'te görüldüğü gibi, katılımcıların çoğunluğunu bay katılımcılar oluşturmaktadır. Bayan katılımcıların oranı %44'dür. Katılımcıların %51'inin de bekâr olduğu görülmektedir.

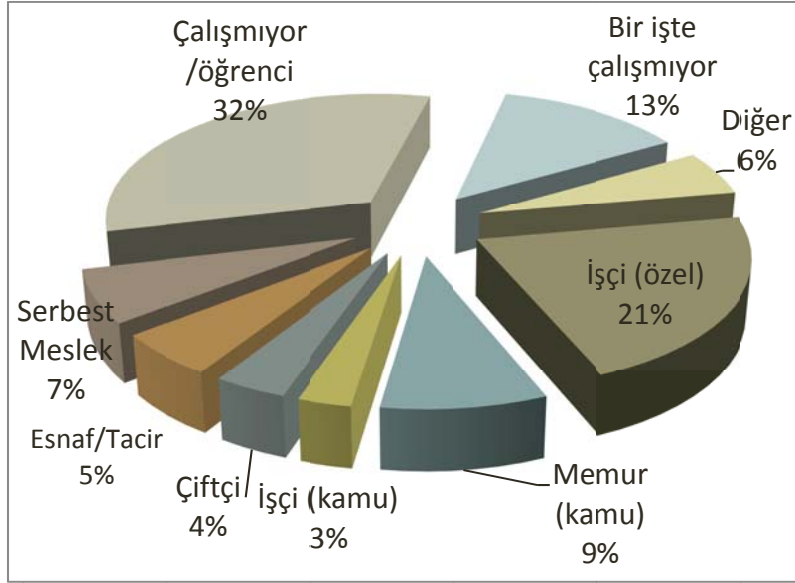

Grafik 3: Cinsiyete Göre Katılımcıların Dağılımı

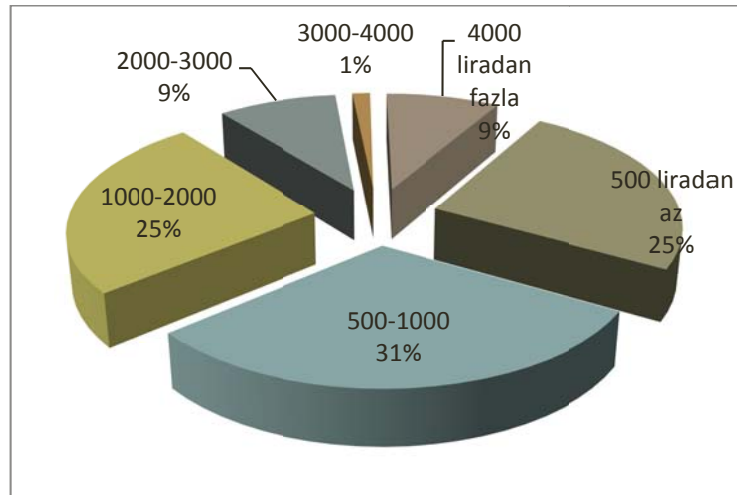
Grafik 4: Medeni Duruma Göre Katılımcıların Dağılımı

Mesleklerine ya da yaptıkları işlerine göre baktığımızda ise (Grafik 5), katılımcıların üçte bire yakın bir kısmının öğrenci olduğu (%32) görülmektedir. Çoğunluğu oluşturan diğer gruplar ise %21 ile özel sektörde çalışan işçiler, %13 ile bir işte çalışmayanlar, %9 ile kamu kesiminde çalışan memurlar gelmektedir. Bunun dışında serbest meslek, çiftçi, esnaf ya da tacir olan katılımcılar da mevcuttur, ancak bunların dağılım içindeki payı düşük kalmıştır.

Grafik 5: İş ya da Mesleklerine Göre Katılımcıların Dağılımı

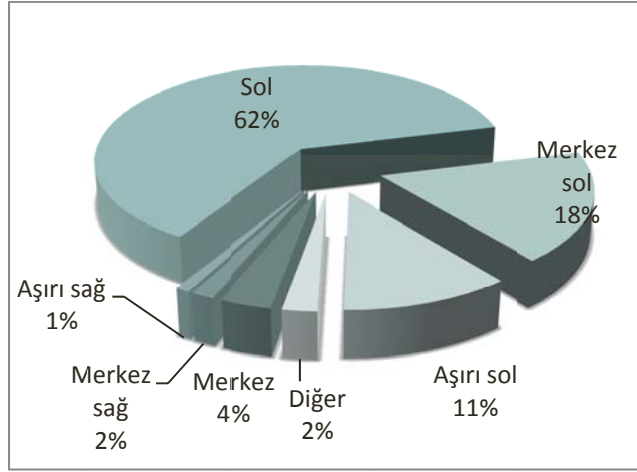
Katılımcıların gelir seviyesi değerlendirildiğinde (Grafik 6) ankete katılanların %25'inin 500 TL'den az geliri olanlar, %31'inin 500 ile 1000 lira arasında geliri olanlardan oluştuğu diğerlerinin gelirinin 1000 liradan yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçların iş ve mesleklere göre dağılımla uyumlu olduğu görülmektedir. Grafik 5'te görüldüğü üzere 1000-2000 TL arasında geliri olanların oranı %25'dir. Aylık 2000 TL'nin üzerinde geliri olanların oranı ise toplam %19'dur.

Grafik 6: Aylık Gelire Göre Katılımcıların Dağılımı

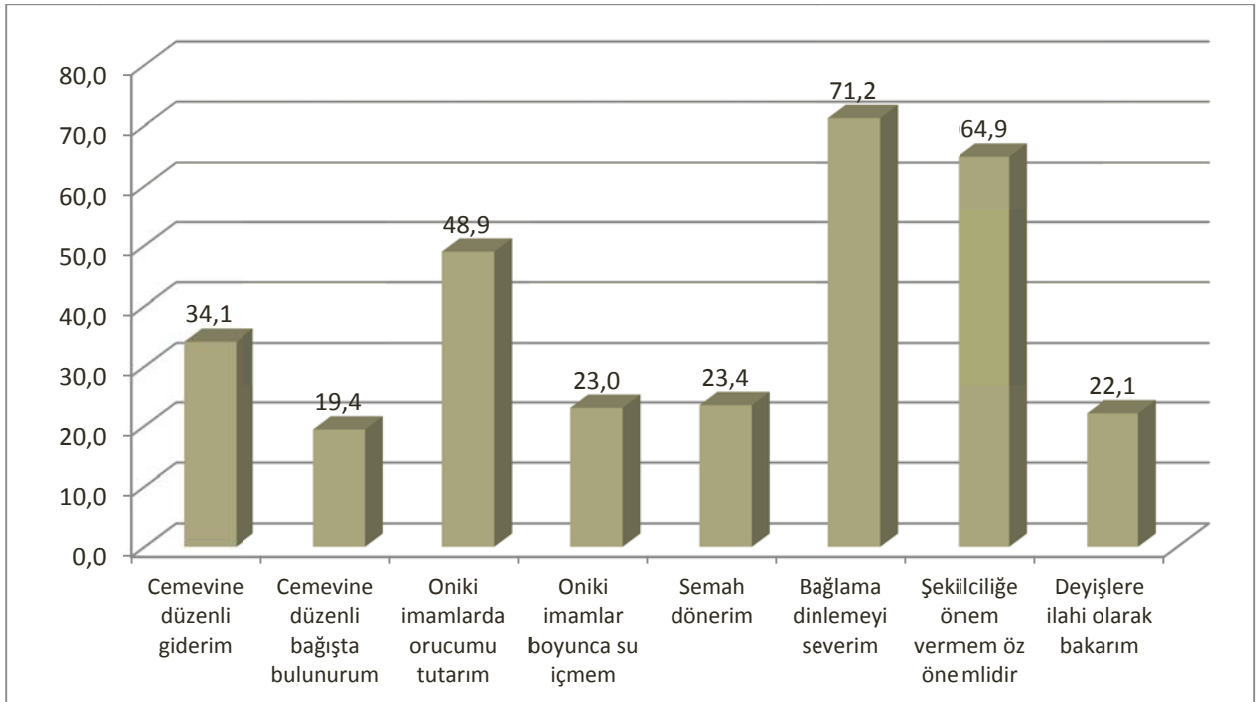
Siyasi ve Dini Eğilimler

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu sol eğilimlidir. Grafik 7'de Aşağıdaki detayları görülmekle birlikte sol grupları tek bir grupta toplarsak katılımcıların %91'i sol eğilimlidir. Bunun yanında merkez ya da sağ eğilimli olanların oranı sadece %7'dir.

Grafik 7: Siyasi Eklilimlerine G6re Katılımcıların Dağılımı

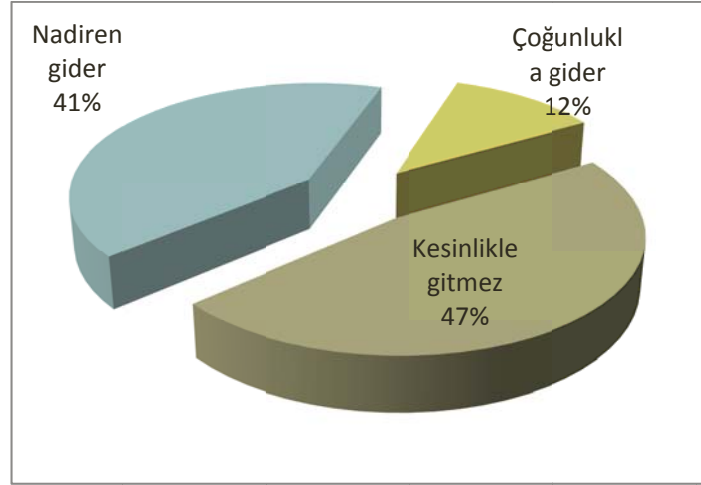
Alevi katılımcılara Alevilik ile ilgili değerleri ne kadar yerine getirdikleri sorulmuş ve Grafik 8’de yer alan sonuçlar elde edilmiştir. Bu soruda katılımcılardan birden fazla seğenekte bulunabilecekleri belirtilmiştir. O nedenle bu seğenekleri işaretleleyenlerin sayısının toplam anket sayısını geğtiği belirtilmelidir.

Grafik 8: Alevilik ile İlgili Deęerlerin Yerine Getirilme Yüzdeleri

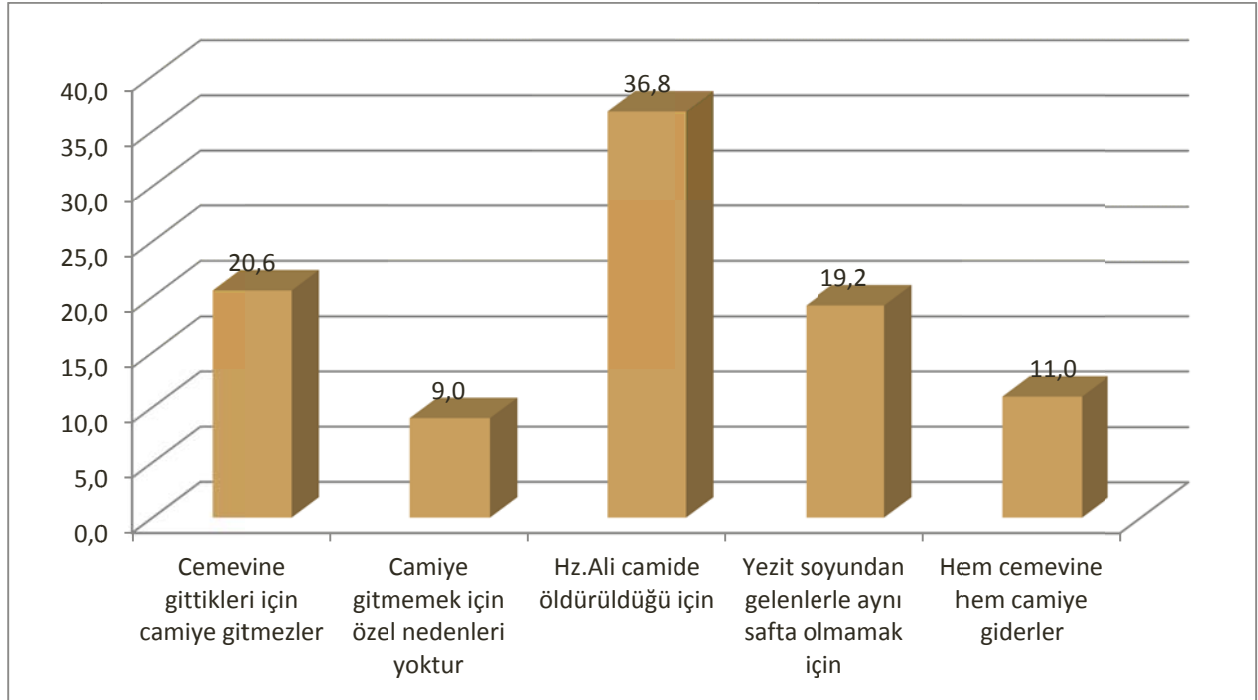
Alevi katılımcıların büyük bir çoğunluğu bağılama dinlemeyi sevmektedir (%71), bunun yanı sıra şekilciliğe önem vermem diyenlerin (%65), Oniki imamlarda orucumu tutarım diyenlerin (%49), Cemevine düzenli giderim diyenlerin (%34) oranları da yüksektir.

Katılımcılara “Aleviler camiye gider mi?” şeklinde yöneltilen soruya verilen cevaplar Grafik 9’da sergilenmektedir. Buna göre “çoğunlukla camiye gitmez” diyenlerin oranı yüksektir. Aleviler çoğunlukla camiye gider diyenlerin oranı ise %12’dir. Camiyle ilişki bakımından Alevilerin yarı yarıya bölündüğü görülmektedir.

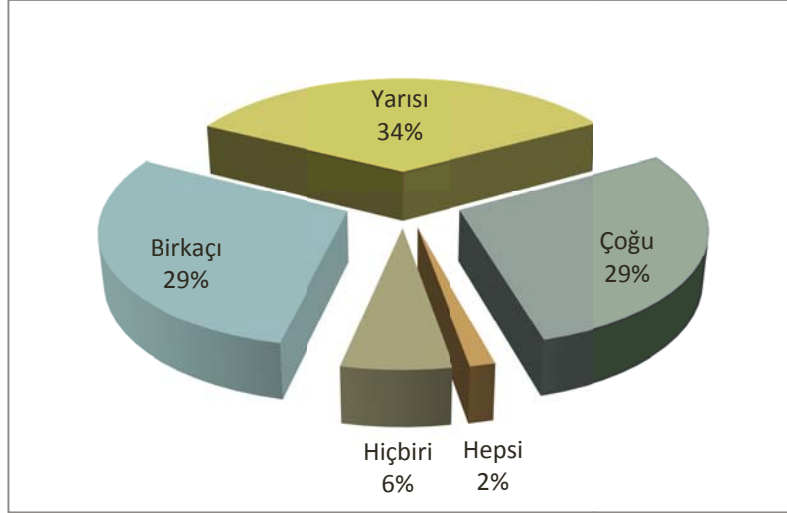
Grafik 9: "Aleviler Camiye Gider mi" Sorusuna Cevapların Dağılımı

Aleviler neden camiye gitmez sorusuna (Grafik 10) ise en çok "Hz. Ali camide öldürüldüğü için" cevabı verilmiştir (%38). "Cemevine gittikleri için camiye gitmezler" (%21) cevabı ile "Yezit soyundan gelenler ile aynı safta olmamak için" (%19) gitmezler diyenlerin payı da yüksektir.

Grafik 10: Aleviler Neden Camiye Gitmez Sorusuna Verilen Cevaplar (%)

Alevi katılımcılara sorulan diğer bir soru ise, "dost ve arkadaşlarınızın ne kadarı Sünnidir?" sorusudur. Sosyal çevrenin araştırma konuları ile ilişkisini belirlemek amacıyla sorulan bu soruya katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%65) dost ve arkadaşlarının en az yarısının Sünni olduğunu belirtmişlerdir. "Bir kaç Sünnidir" ya da "hiç biri Sünni değildir" diyenlerin oranı %35'dir.

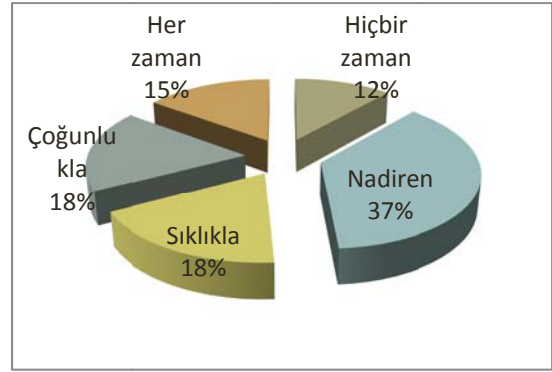
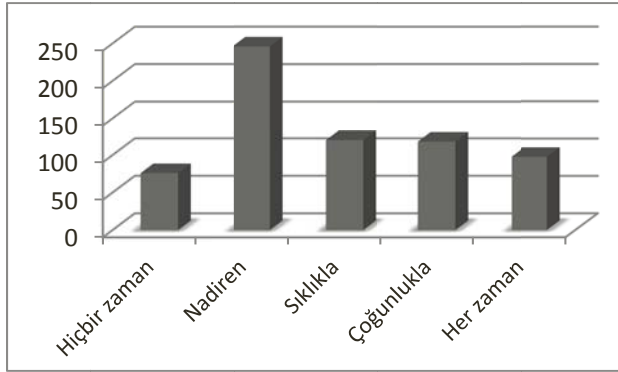
Grafik 11: Alevilerin Dost ve Arkadaşlarının Ne Kadarı Sünnidir?

D. ALEVİ KATILIMCILARININ VERGİYE BAKIŞLARI

Genel Olarak Belge Alma Sıklığı ve Vergiye Bakış

Aleviler genellikle din hizmetlerinden kendilerine devletin bir katkısının olmadığını düşünmektedirler. Diğer kamu hizmetleri için farklı düşünmekle birlikte din hizmetleri için böyle bir kanaatleri bulunmaktadır. Bu kanaate sahip olan Alevilerin alışverişlerinde fatura/fiş alma sıklıkları Grafik 12’de gösterilmektedir. Sonuçlara göre alışverişlerinde nadiren fatura ya da fiş alanların oranı (%37) iken her zaman, sıklıkla ve çoğunlukla fiş alanların toplam oranı %51’dir.

Sayfa
•
8

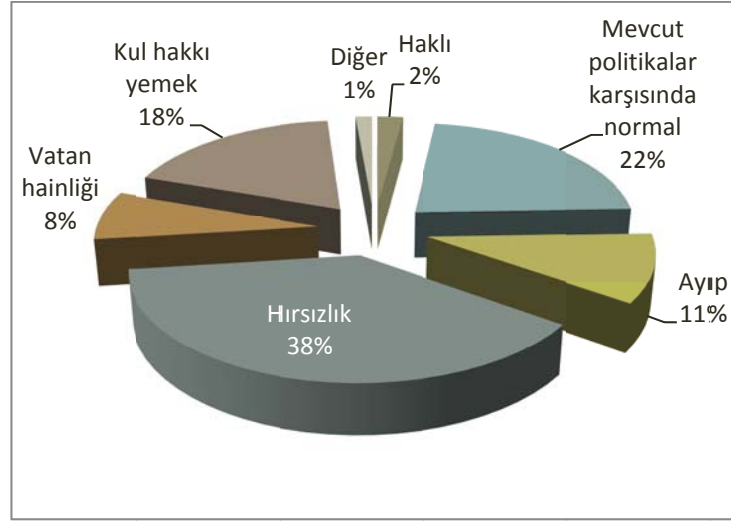
Grafik 12: Alevilerin Fatura/Fiş vb Belge Alma Sıklıkları (Sayı ve Yüzdelere)

Buna göre toplumun fatura ya da fiş konusundaki genel alışkanlıklarının Aleviler için de benzer olduğunu söyleyebiliriz. Hiçbir zaman fiş almam diyenlerin oranı ise %12’de kalmıştır.

Alevilerin vergi kaçırmaya belirgin bir şekilde olumsuz baktıkları anlaşılmaktadır. Grafik 13’te de görüldüğü üzere katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%75) vergi kaçırmanın kötü bir eylem olduğunu

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

belirtmişlerdir. Hırsızlıktır, Ayıptır, Kul hakkı yemektir ve vatan hainliğidir diyenlerin toplam oranı %75 yapmaktadır.

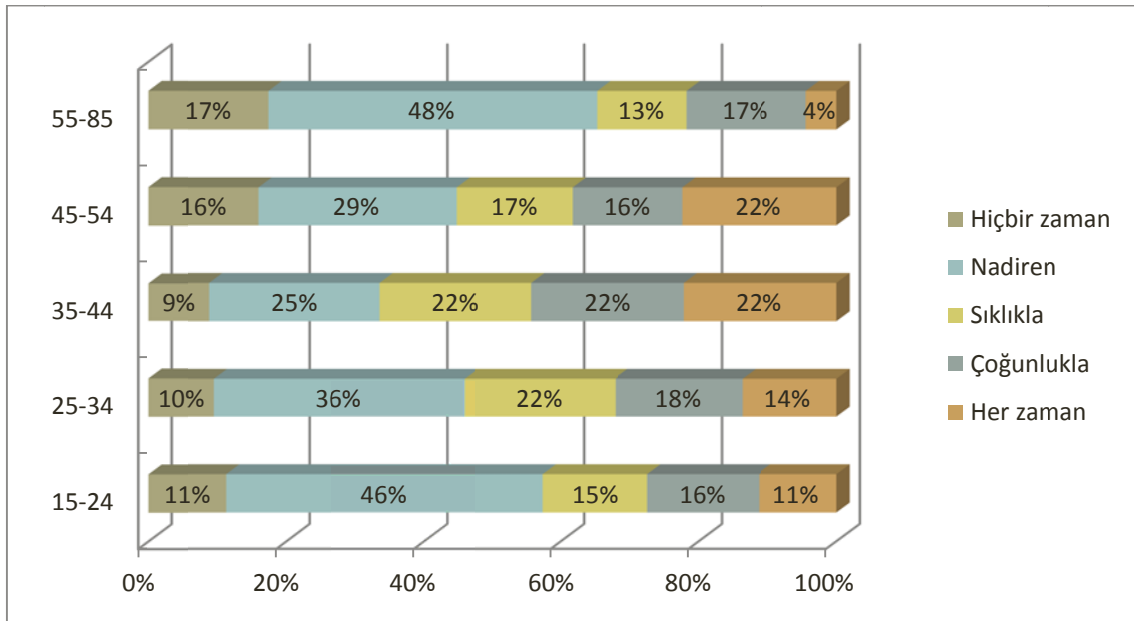

Grafik 13: Vergi Kaçırma Konusuna Alevilerin Bakışı

Vergi kaçırmanın normal ya da haklı gerekçelere dayandıranların oranlarının toplamı ise %24'de kalmıştır.

Çeşitli Karşılaştırmalara Göre Belge Alma Sıklığı

Yaş Grupları itibariyle fatura ya da fiş alma sıklığı değişiklik göstermektedir (Grafik 14). Fatura ya da fiş alma alışkanlığının en düşük olduğu grup genç yaş grubudur. 15-24 yaş aralığındaki katılımcıların %56'sı ya hiç ya da nadiren belge almakta olduğunu belirtmişlerdir. Belge alma alışkanlıklarının en yüksek olduğu yaş grubu ise 34-44 yaş aralığıdır. Bu aralıktaki katılımcıların belge alma alışkanlığı yüksek olanların oranı %64'ü bulmaktadır.

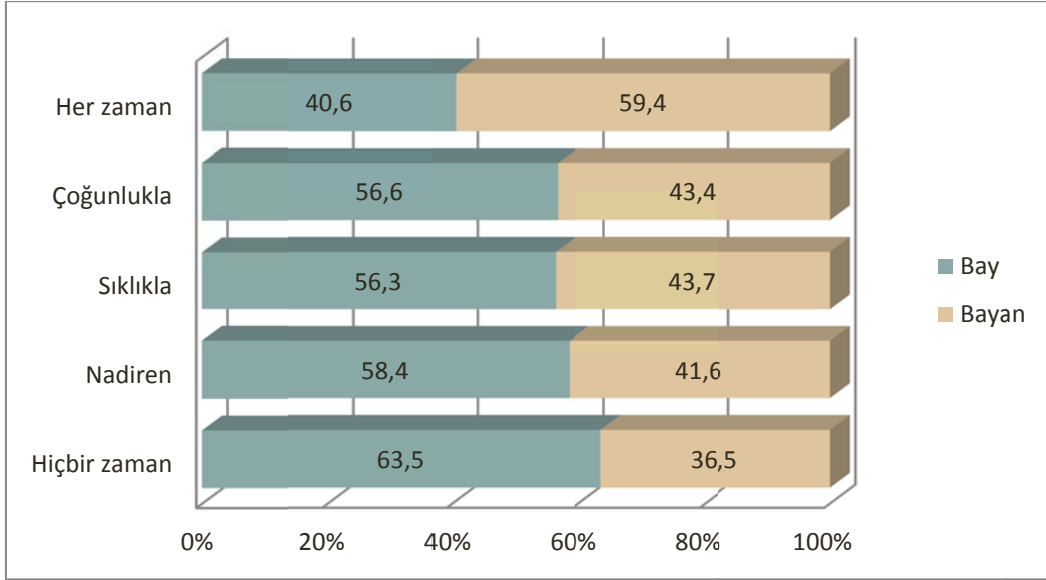

Grafik 14: Yaş Gruplarına Göre Belge Alma Sıklığı (%)

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

55 ve üzeri yaş grubunda da belge alma alışkanlığı düşmektedir. 55 ve üzeri yaş grubundakilerin %65'i hiç ya da nadiren belge almaktadır.

Cinsiyet itibarıyla Alevilerin belge alma sıklığı Grafik 15'te gösterilmiştir. "Her zaman belge alırım" diyenlerin büyük çoğunluğunun bayan olduğu görülmektedir (%57). "Hiçbir zaman belge almam" diyenlerin de büyük bir çoğunluğu erkek katılımcılar olduğu (%64) ortaya çıkmaktadır.

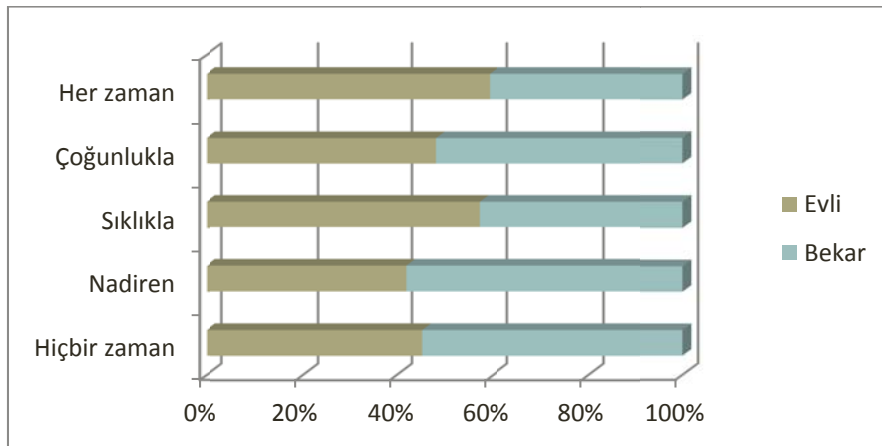

Grafik 15: Cinsiyete Göre Belge Alma Sıklığı (%)

Sayfa

10

Medeni duruma göre belge alma sıklığı çok az farklılık göstermektedir. Grafik 16'da yer alan sonuçlara göre, evli olanların belge alma sıklıklarının biraz daha yüksek olduğu söylenebilir. "Hiçbir zaman belge almam" diyenlerin büyük kısmı bekârlar iken, "her zaman belge alırım" diyenlerin %60'a yakını evli Alevilerdir.

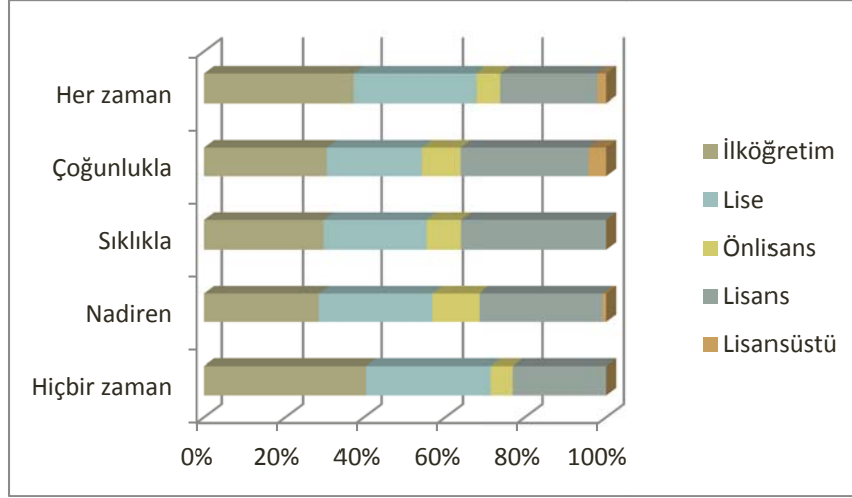

Grafik 16: Medeni Duruma Göre Belge Alma Sıklığı (%)

Eğitim durumuna göre Alevilerin belge alma sıklığı çok farklılık göstermemektedir. Grafik 16'daki sonuçlara göre, "Her zaman belge alırım" diyenlerin büyük kısmını ilköğretim mezunları oluştururken,

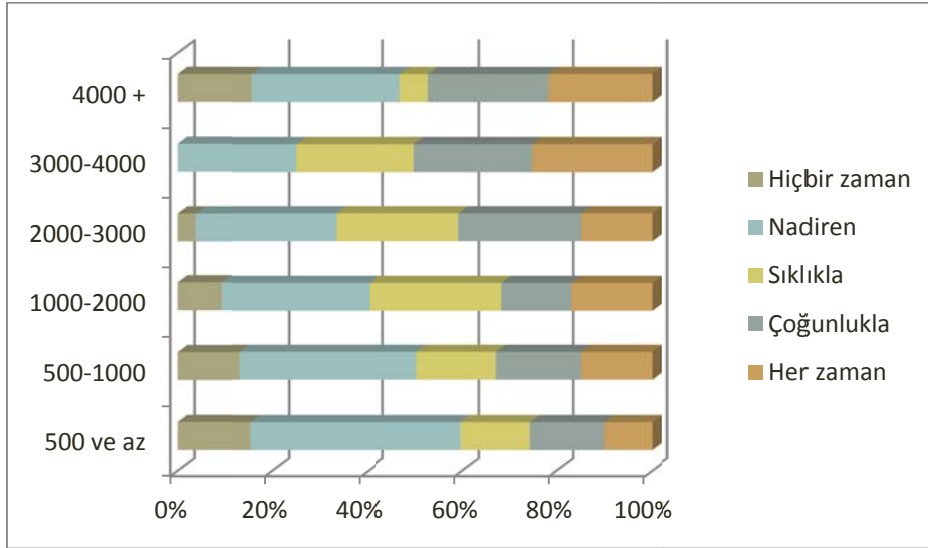
Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

“hiçbir zaman belge almam” diyenlerin de büyük kısmını yine ilköğretim mezunu olanlar oluşturmaktadır. Ancak lisans mezunları daha çok sıklıkla ve çoğunlukla belge aldıklarını ifade etmişlerdir.

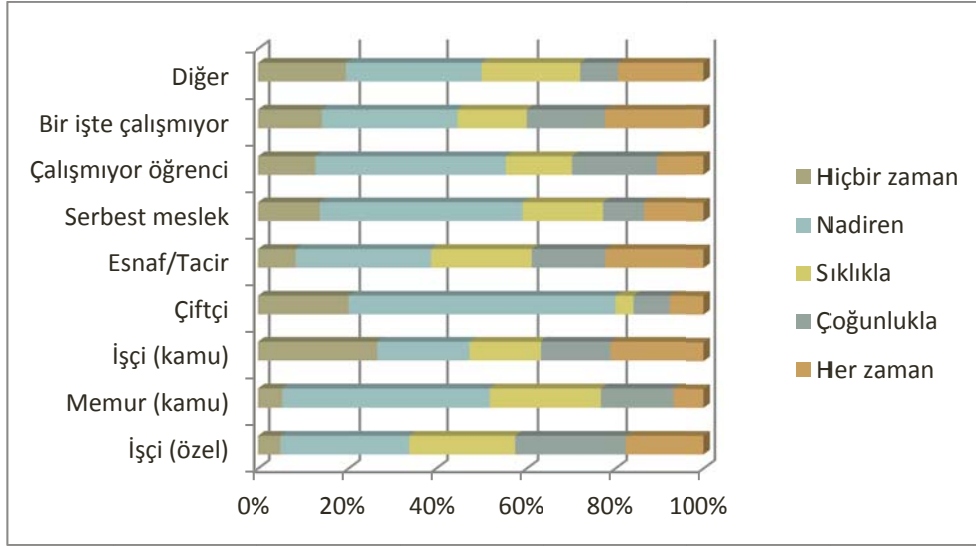
Grafik 17: Eğitim Duruma Göre Belge Alma Sıklığı (%)

Gelir durumuna göre belge alma sıklığına ilişkin sonuçlar Grafik 18’de görülmektedir. Çok açık bir şekilde görüldüğü üzere gelir arttıkça belge alma sıklığı da artmaktadır. “Çoğunlukla belge alırım” diyenler ile “Her zaman belge alırım” diyenlerin en çok bulunduğu gelir grubu 3000-4000 TL arası gelir elde edenler ile 4000 TL ve üzeri gelir elde edenlerdir.

Grafik 18: Gelir Duruma Göre Belge Alma Sıklığı (%)

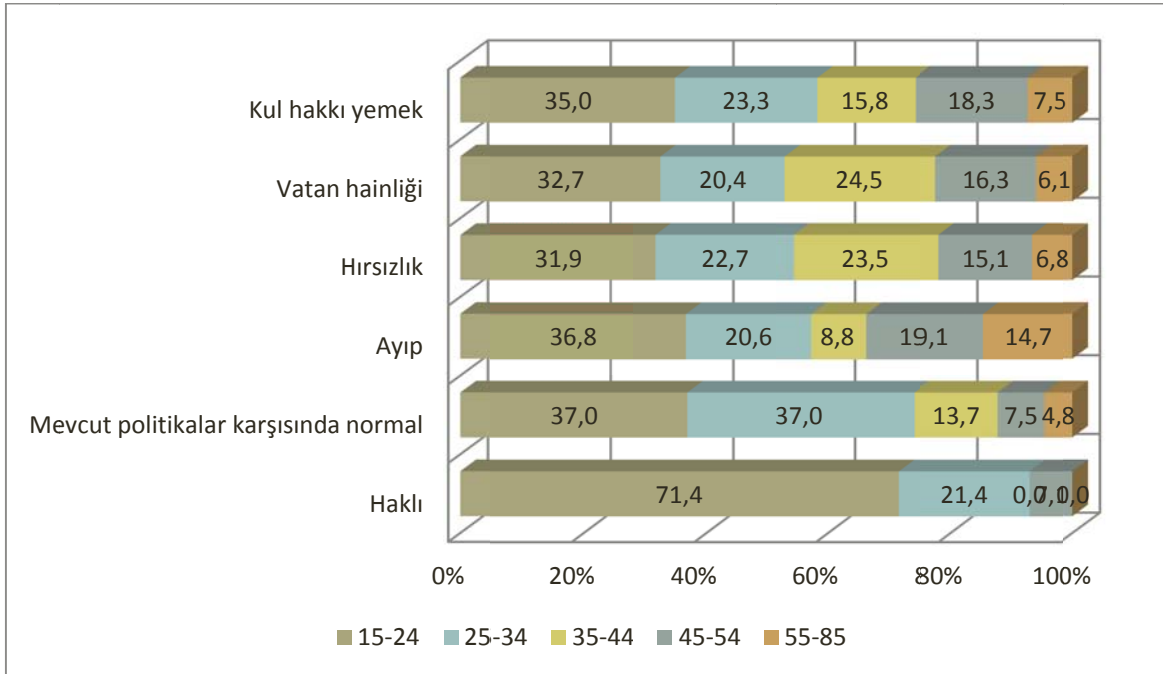
Grafik 19’da mesleklerine ya da yaptığı işlerine göre belge alma sıklığı sergilenmektedir. Belge alma sıklığı en düşük olan çiftçiler olup, çiftçileri serbest meslek erbabı, öğrenciler, kamuda çalışan memurlar izlemektedir. Belge alma sıklığı en yüksek olan meslek grubu ise özel sektördeki işçilerdir. Özel sektördeki işçileri esnaf ve tacirler, çalışmayanlar ve kamuda çalışan işçiler takip etmektedir.

Grafik 19: Mesleğe ya da Yaptıkları İşe Göre Belge Alma Sıklığı (%)

Çeşitli Karşılaştırmalara Göre Vergi Kaçırmaya Bakış

Yaş Grupları itibariyle Alevilerin vergi kaçırma bakışları değişiklik göstermektedir. Grafik 20’de sergilenen sonuçlara göre, vergi kaçırmanın haklı bir durum olduğunu düşünen Aleviler ağırlıklı olarak genç kuşaktakilerdir. “Vergi kaçırma mevcut politikalar karşısında normal” diye görenler ise daha çok 15-34 yaş grubunda bulunan Alevilerdir. Bu görüşe sahip olanların oranı yüzde yetmişlerinde üzerindedir. Buna karşılık vergi kaçırmanın “kul hakkı yemek” olduğunu düşünenlerin de yine büyük kısma genç katılımcılardır.

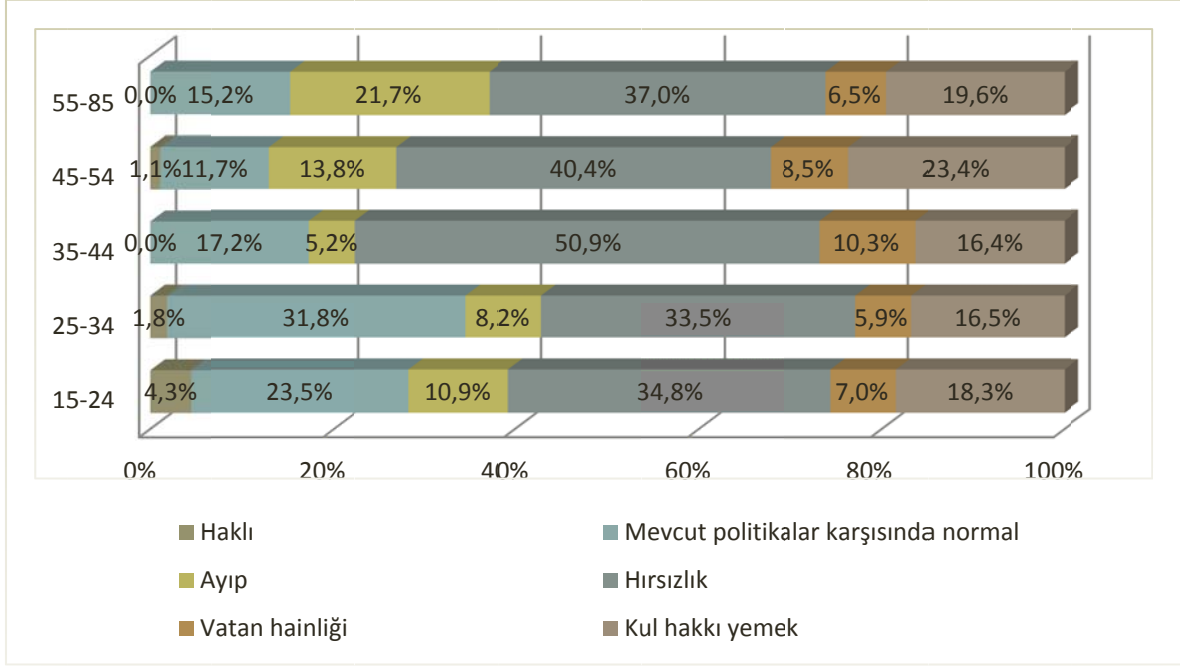
Grafik 20a: Yaş Gruplarına Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

Yaş gruplarına kendi içerisinde bakarsak; 15-24 arasındaki genç katılımcılar vergi kaçırmaı daha çok hırsızlık olarak görmekte, 25-34 arasındaki katılımcılar vergi kaçırmaı daha çok hırsızlık olarak ve mevcut

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

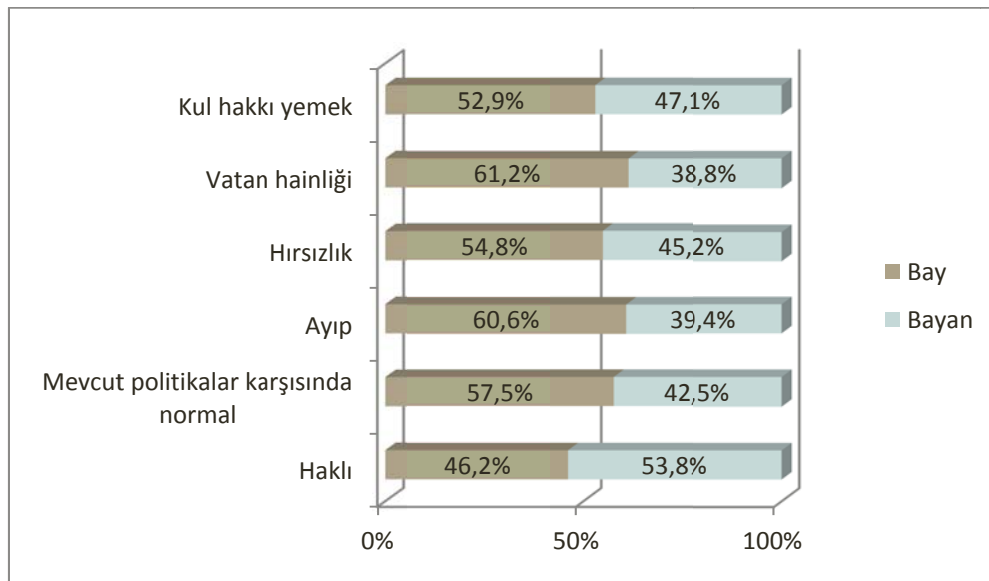
politikalar karşısında normal olarak görmekte, 35-44, 45-54 ve 55 yaş üstü katılımcılar ise vergi kaçırmayı büyük bir çoğunlukla hırsızlık olarak görmektedirler. Vergi kaçırmayı kul hakkı yemek olduğunu değerlendiren yaş grubu ise 45-54 arasındaki Aleviler olmuştur.

İleri Yaştaki Aleviler gençlere göre vergi kaçırmaya daha olumsuz yaklaşmaktadırlar.

Grafik 20b: Yaş Gruplarına Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

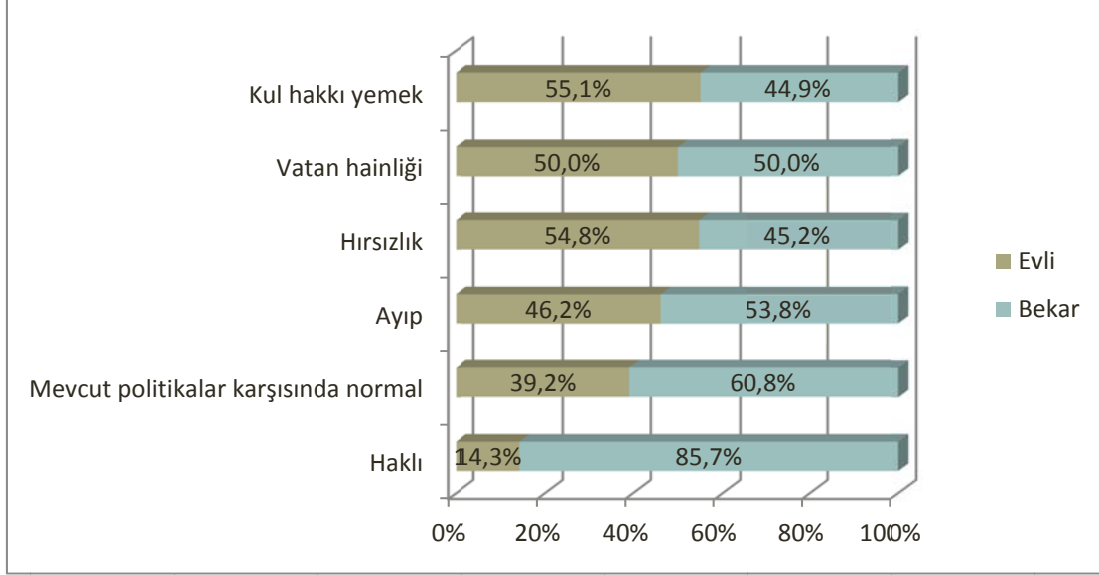
Cinsiyet itibarıyla vergi kaçırmayı değerlendirme şekli büyük farklılık göstermemektedir. Buna karşılık vergi kaçırmak vatan hainliğidir diyenler daha çok erkek, vergi kaçırmak haklıdır diyenler daha çok bayan katılımcılardır.

Grafik 21: Cinsiyete Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

Medeni duruma göre vergi kaçırmaya bakış Grafik 22’de gösterilmektedir. Katılımcıların evli olup olmamalarına göre vergi kaçırmaya bakışlarının farklılaştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca özellikle vergi kaçırmayı haklı bulanlarda daha da belirgin hale gelmiştir. Vergi kaçırmayı haklı bulanların sadece %14’ü evli iken, geriye kalan %86’sı bekarıdır.

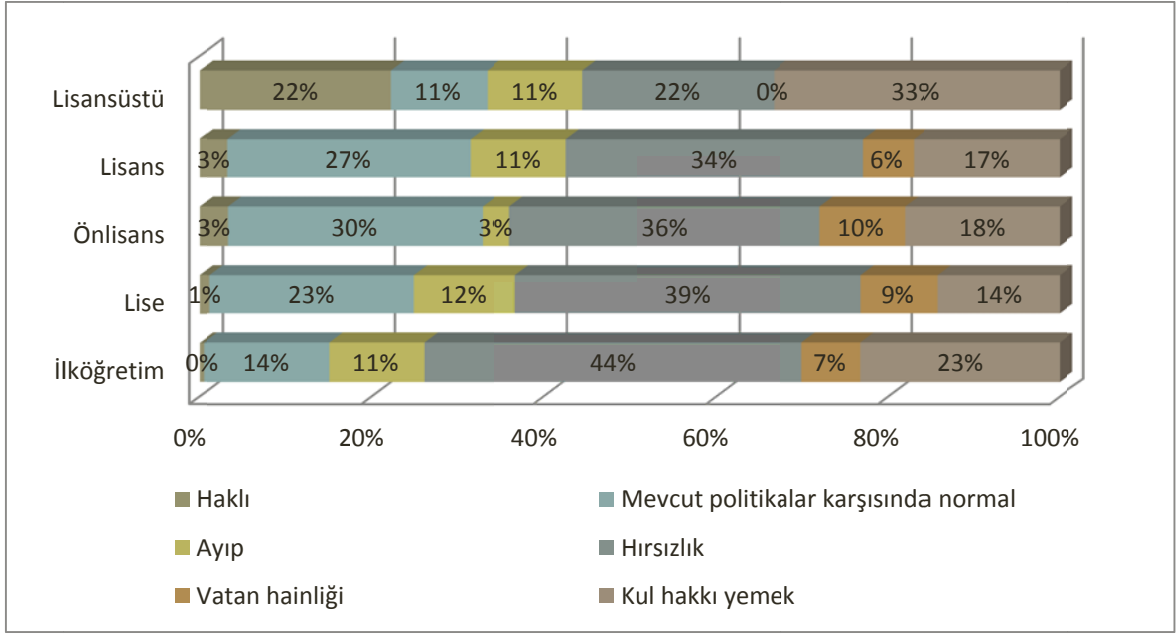

Grafik 22: Medeni Duruma Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

Yine aynı şekilde Alevi katılımcıların vergi kaçırmayı kul hakkı yemektir diyenler ile hırsızlıktır diyenlerin yarısından fazlasını yine evli olanlar oluşturmaktadır. Mevcut politikalar karşısında normaldir diyenlerin ise %40’dan daha azı evlilerdir.

Eğitim durumunun da vergi kaçırmayı değerlendirmede farklılıklara yol açmaktadır. Grafik 23’te yer alan sonuçlara göre, lisansüstü eğitime sahip olanların %66’sı vergi kaçırmayı “kul hakkı yemek”, “hırsızlık”, “vatan hainliği” ve “ayıp” olarak değerlendirmekteyken, lisans mezunlarında aynı kanaate sahip olanların oranı %69, önlisans mezunlarında bu oran %67, lise mezunlarında %77 ve ilköğretim mezunlarında %85’dir. Buna göre üniversite mezunu olan Aleviler vergi kaçırmayı, diğer eğitim düzeydekilere göre biraz daha haklı görmektedirler.

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

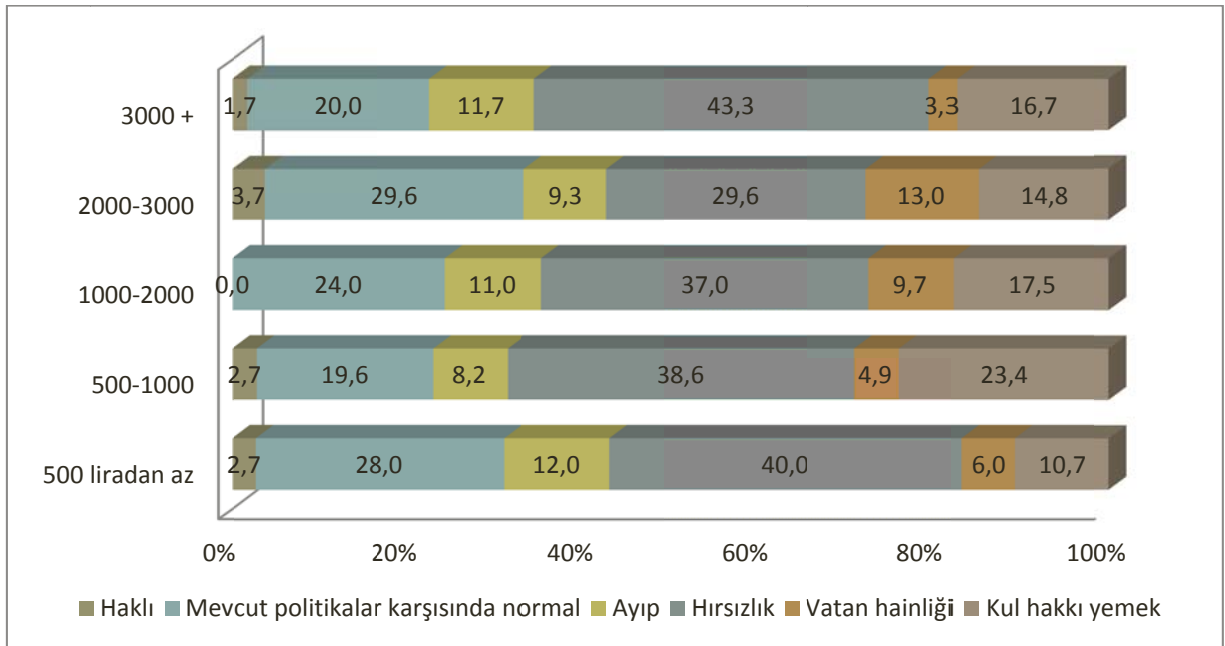

Grafik 23: Eğitim Durumuna Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

Gelir durumu daha iyi olan aleviler vergi kaçırmaı çok haklı görmemektedirler.

Gelir düzeyi ile vergi kaçırmaı bakış arasında nasıl bir ilişki belirlemektedir? Grafik 24'teki sonuçlara göre, gelir arttıkça Alevi inancına sahip olanlarda vergi kaçırmaı kötü değerlendirenlerin oranı artmaktadır. Gelir düzeyi daha düşük olanlarda da vergi kaçırmaı kötü olarak değerlendirilmekle birlikte oran daha düşüktür.

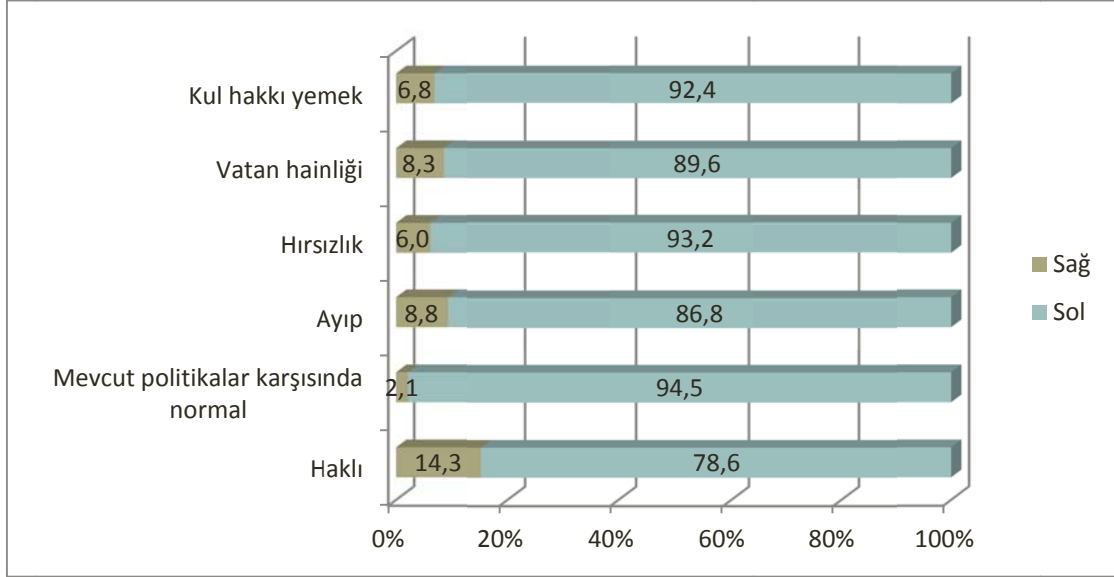
Sayfa
15

Grafik 24: Gelir Durumuna Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

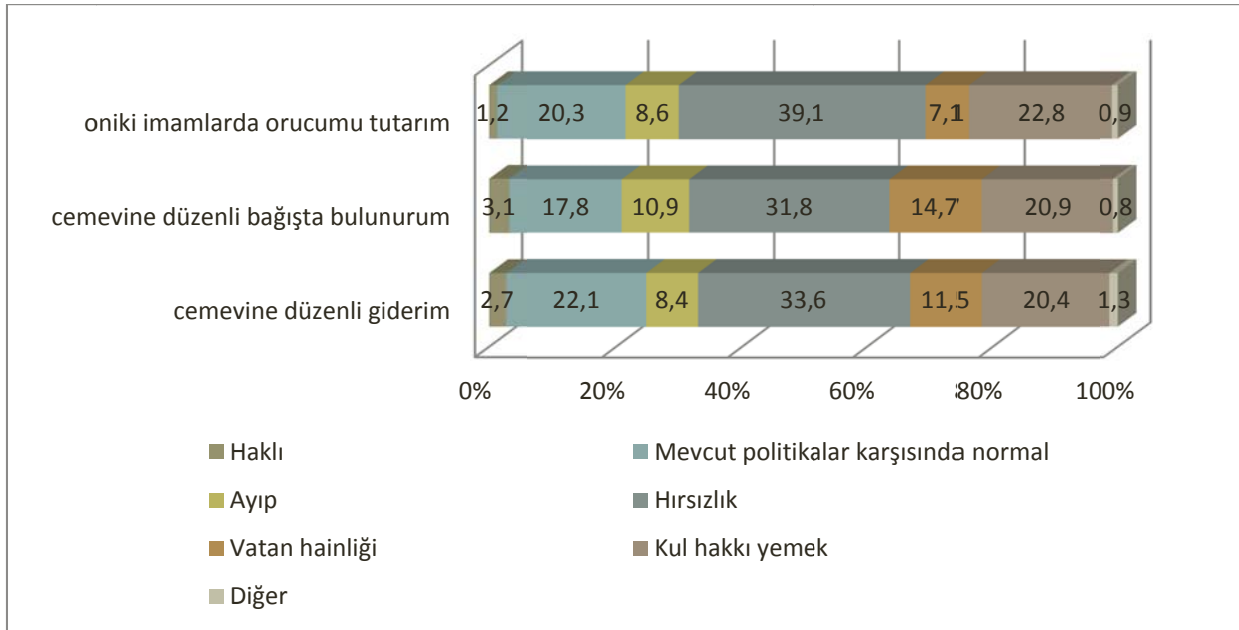
Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

Siyasi tercihe göre vergi kaçırmaya bakış çok fazla farklılık göstermemektedir (Grafik 25). Bunun nedeni Alevi katılımcılarının büyük bir çoğunluğunun siyasi tercihlerini sol ve solun türevleri olarak belirtmeleridir. Bu sonuçlara göre siyasi tercihlere göre vergi kaçırmayı değerlendirme şekilleri genelde aynı olmaktadır. Yine de sağ eğilimli olan Alevilerde vergi kaçırmayı “haklı” görenlerin oranındaki görece yükseklik dikkat çekmektedir.

Grafik 25: Siyasi Tercihlerine Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

Alevilik inancında önemli olan üç değer ya da davranış ile vergi kaçırmayı değerlendirme şekilleri Grafik 26'da gösterilmektedir. Vergi kaçırmayı haklı görme bakımından çok fazla farklılık olmamasına rağmen vergi kaçırmayı “mevcut politikalar karşısında normal” görenlerin Cemevine düzenli gidenlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan “oniki imamlarda oruç tutanlar” arasında vergi kaçırmayı hırsızlık görenlerin oranı belirgin şekilde yüksektir.

Grafik 26: Alevilik Kültüründeki Değerlere Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

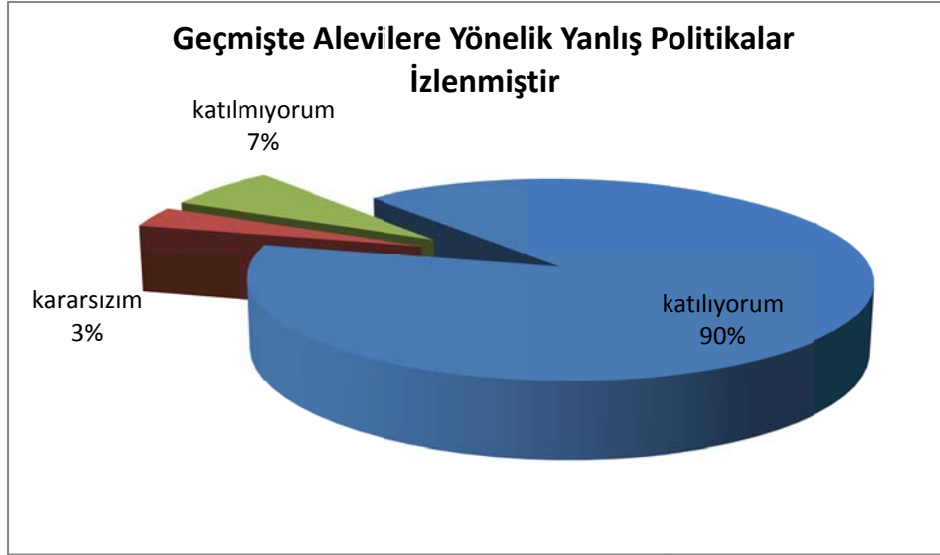
Alevilerin büyük çoğunluğu geçmişte ve günümüzde Alevilere yönelik yanlış politikalar izlendiği düşüncesine katılmaktadırlar.

Devlete ve Hükümet Politikalarına Bakış

Bu kısımda Alevi katılımcılara Alevilik kültürüyle, inancıyla, günümüzdeki politikalara, uygulamalara ilişkin bir takım önermeler verilmiş ve bu önermelere beşli likert ölçeğine göre katılıp katılmadıkları sorulmuştur. (Ankette beşli likert ölçeği kullanılmasına karşın grafiklerde ve yorumlarda “katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum” şeklinde üçlü likert ölçeğinin

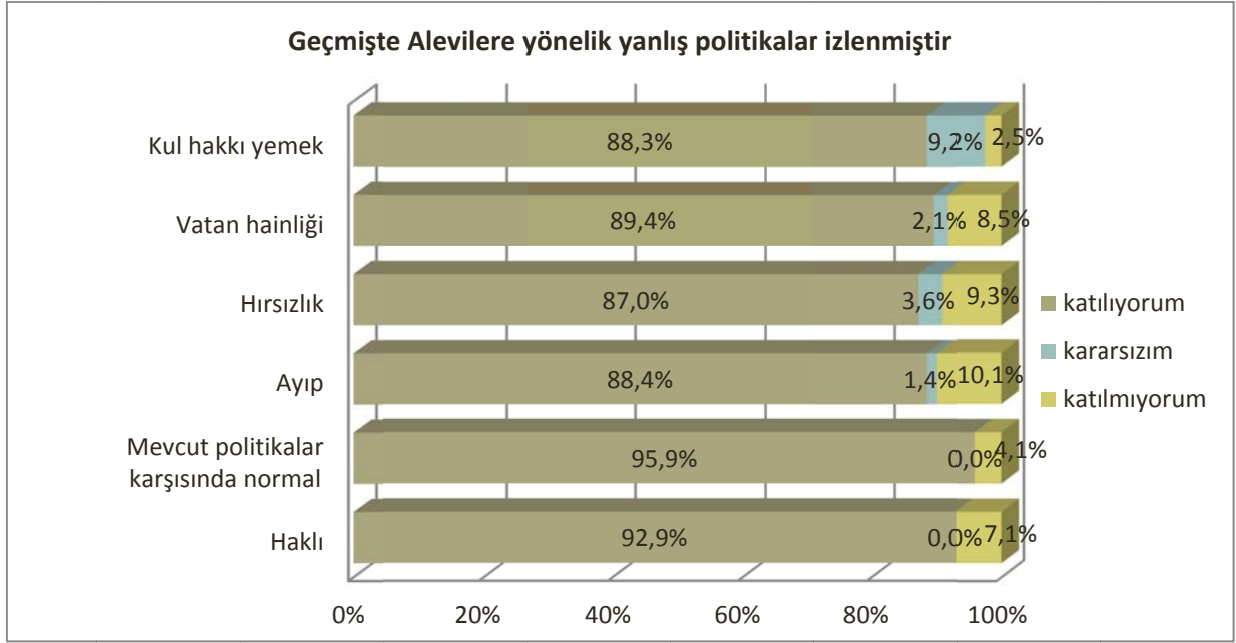
görülmesi istatistiksel olarak değişkenlerin 5 değerinden düşük olması halinde bir kısım ölçeğin birleştirilmesinden kaynaklanmıştır.)

İlk önermemiz, “Geçmişte Alevilere yönelik yanlış devlet politikaları uygulanmıştır” önermesidir. Bu önermeye Aleviler %90 oranında katılıyorum demişlerdir. Kararsızların oranı %3, katılmıyorum diyenlerin oranı ise %7’dir.

Grafik 27: Geçmişte Alevilere Yönelik Yanlış Devlet Politikaları İzlenmiştir Önermesi (%)

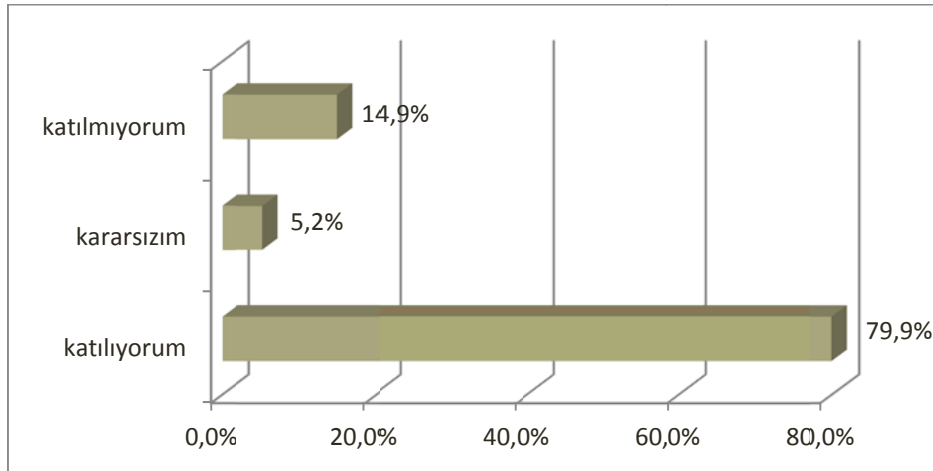
“Yanlış devlet politikaları uygulanmıştır” önermesi ile vergi kaçırmaya bakış arasındaki ilişki Grafik 28’den izlenebilir. Bu önermeye katılıp katılmamaya göre vergi kaçırmayı değerlendirme şeklini karşılaştırdığımızda, vergi kaçırmayı haklı bulanlar ile mevcut politikalar karşısında vergi kaçırmak normaldir diyenlerin %95’e yakını geçmişte Alevilere yönelik yanlış politikalar izlendiğine inanmaktadırlar. Vergi kaçırmayı ayıp, hırsızlık, vatan hainliği ya da kul hakkı yemek olarak değerlendirenlerin ise %85’e yakını geçmişte Alevilere yönelik yanlış politikalar izlendiğine katılmakta olduklarını beyan etmişlerdir. Diğer önemli bir sonuç ise vergi kaçırmaya olumsuz anlam (ayıp, hırsızlık vs.) yükleyenlerde ortaya çıkan kararsızlarla ilgilidir. Vergi kaçırmaya olumsuz bakanlar arasında devletin yanlış politikalar uyguladığı konusunda kararsız olanların oranları %2 ila %10 arasında değişmektedir.

Grafik 28: Geçmişte Alevilere Yönelik Yanlış Devlet Politikaları Uygulanmıştır Önermesine Katılıp Katılmamaya Göre Vergi Kaçırma Bakış (%)

“Günümüzde Alevilere yönelik yanlış devlet politikaları uygulanmaktadır” önermesine Aleviler %80 oranla katılıyorum demişlerdir. Kararsızların oranı %5, katılmıyorum diyenlerin oranı ise %15’dir. Devletin yanlış politika uygulaması konusunda Alevi vatandaşların önemli bir çoğunluğu hemfikirdir. Ancak geçmişe göre günümüzde yanlış politika uygulandığına yönelik kanaatte belirgin bir düzelme vardır. Önermeye katılanlarda %5’lik düşüş, katılmayanlarda %8’lik bir artış gözlenmektedir. Bu önermeye katılıp katılmamaya göre vergi kaçırma değerlendirme şekilleri ise yukarıda açıklanan oranlara benzemektedir.

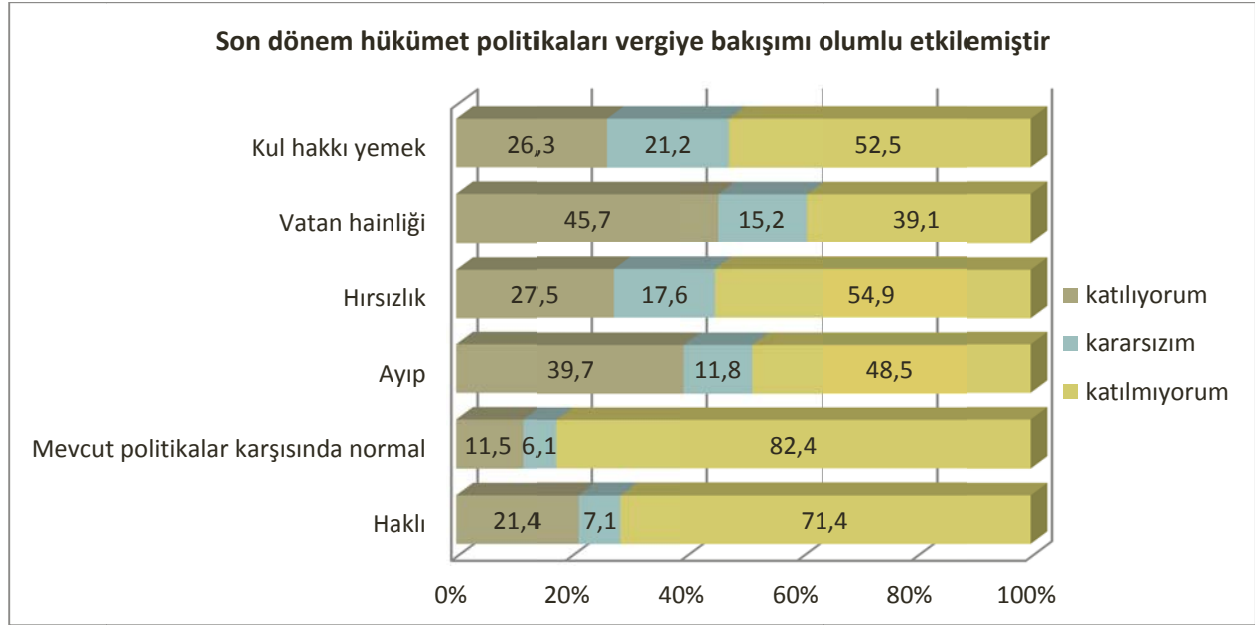
“Son dönem hükümet politikaları (alevi açılımı vs.) vergiye bakışımı olumlu etkilemiştir” önermesine katılımcıların %26’sı katılıyorum, %15’i kararsızım ve %60’ı katılmıyorum demiştir. Bu sonuca göre hükümetin Alevi açılımı bu kesimden vatandaşların dörtte biri üzerinde olumlu etki bırakmıştır.

Grafik 29: Günümüzde Alevilere Yönelik Yanlış Devlet Politikaları Uygulanmaktadır Önermesine Katılım (%)

Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

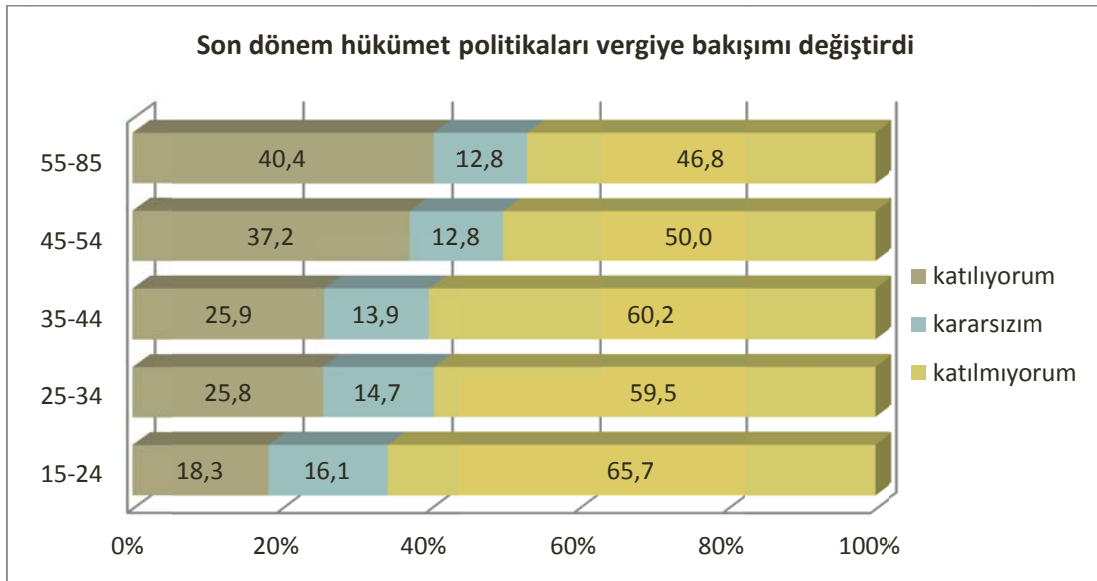
Grafik 30'a göre, son dönem hükümet politikalarının vergiye bakışını olumlu etkilediğini söyleyenlerin içinde vergi kaçırmaya olumsuz bakanların oranı daha yüksektir. Bir anlamda vergi kaçırmayı olumsuz bulanların hükümet politikalarına daha fazla destek verdikleri söylenebilir.

Grafik 30: Son Dönemdeki Hükümet Politikaları Vergiye Bakışımı Olumlu Etkilemiştir Önermesine Katılıp Katılmamaya Göre Vergi Kaçırmaya Bakış (%)

Sayfa
•
19

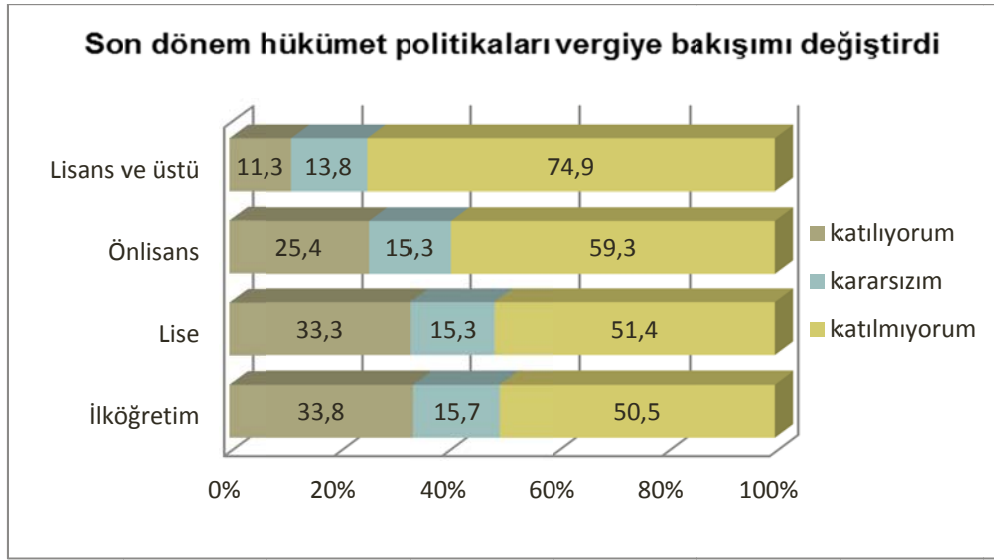
Grafik 31'de yaş gruplarının son dönem hükümet politikalarına bakışına ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, gençler hükümet politikalarından daha az etkilenecek görünmektedirler. 15-34 yaş grubunda %20'lerde olan oran, 55 yaş üzerinde %40'a ulaşmaktadır.

Grafik 31: Yaş Gruplarına Göre Son Dönemdeki Hükümet Politikaları Vergiye Bakışımı Olumlu Etkilemiştir Önermesine Katılıp Katılmama (%)

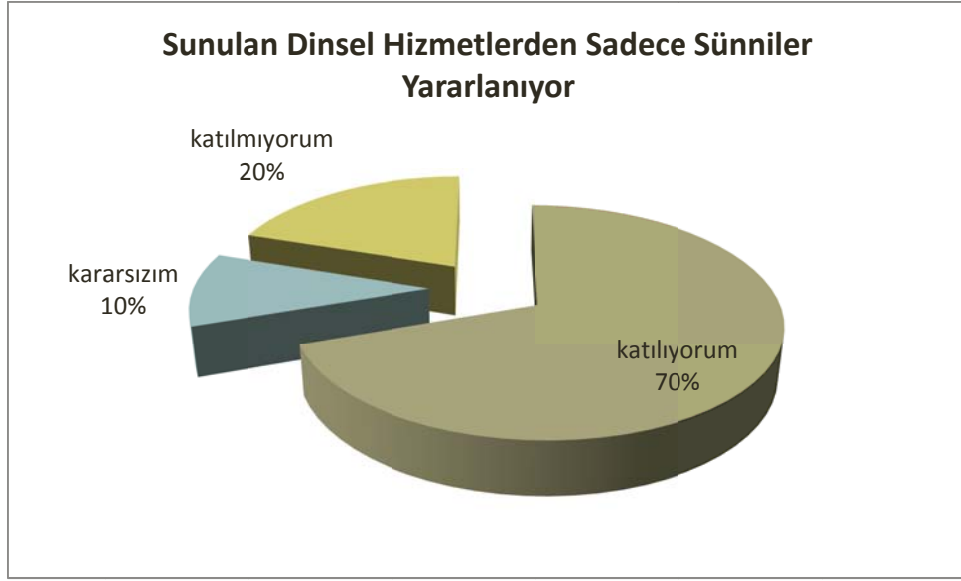
“Sunulan dinsel hizmetlerden sadece sünniler yararlanmaktadır” önermesine ankete katılan Alevilerin %70’i katılmaktadırlar.

Grafik 32’de son dönem hükümet politikalarına ilişkin değerlendirme ile katılımcıların eğitim seviyeleri arasındaki ilişki görülmektedir. Buna göre, eğitim seviyesi yükseldikçe hükümet politikalarına duyarsızlık artmaktadır.

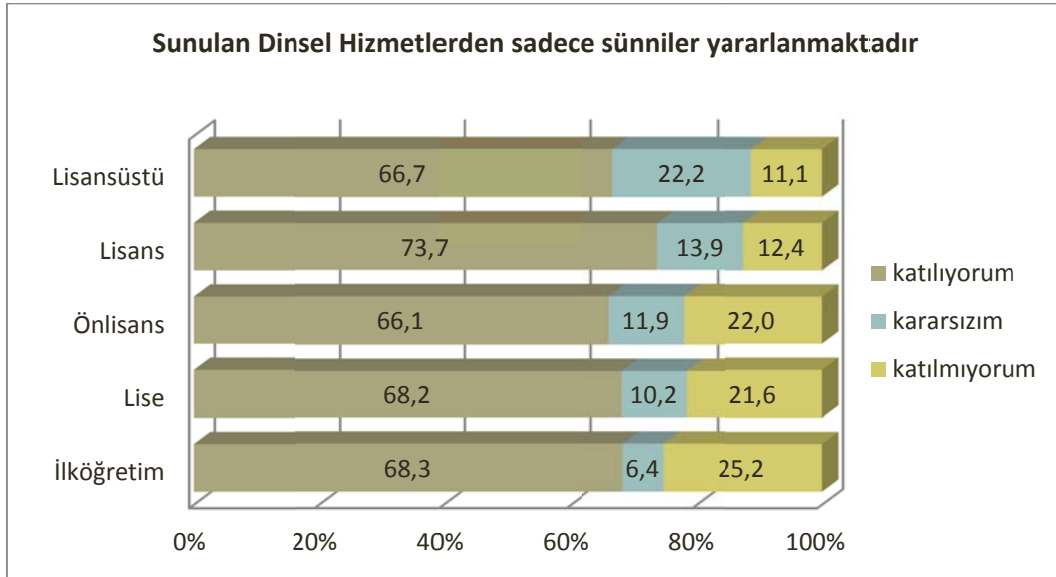
Grafik 32: Eğitim Düzeyine Göre Son Dönemdeki Hükümet Politikaları Vergiye Bakışımı Olumlu Etkilemiştir Önermesine Katılıp Katılmama (%)

“Sunulan dinsel hizmetlerden sadece Sünniler yararlanmaktadır” önermesine Alevilerin tepkisi Grafik 33’de yer almaktadır. Buna göre, ankete katılan Aleviler çoğunlukla katılmaktadırlar (%70). Katılmıyorum şeklindeki cevaplar %20’dir.

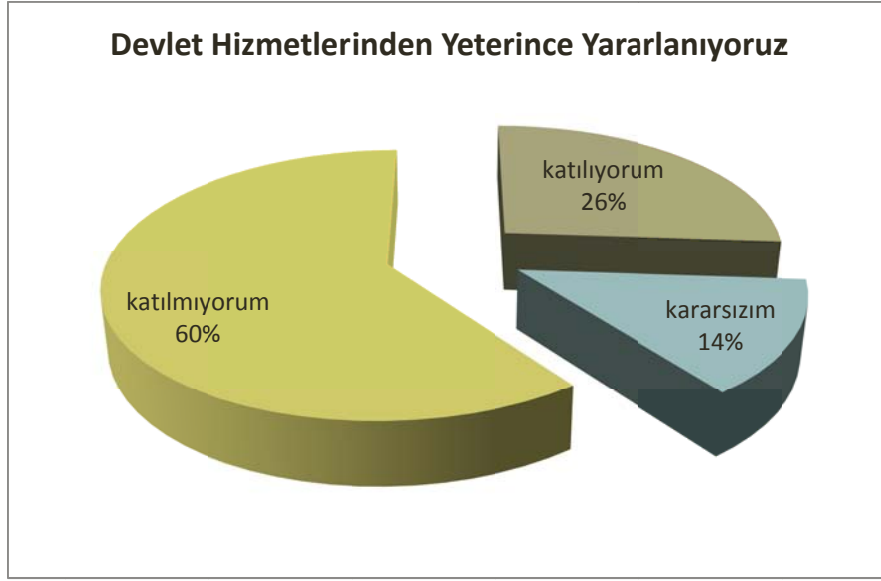
Grafik 33: Sunulan Dinsel Hizmetlerden Sadece Sünniler Yararlanmaktadır Önermesine Katılım (%)

Aynı önermeye tepkinin eğitim düzeyine göre değişip değişmediğine ilişkin sonuçlar Grafik 33'te yer almaktadır. Buna göre, her eğitim seviyesinden Alevi vatandaş bu önermeye %70'ler civarında katılmaktadır. Ancak, eğitim seviyesi yükseldikçe bir taraftan kararsızların oranı artmakta diğer taraftan buna bağlı olarak katılmayanların oranı düşmektedir.

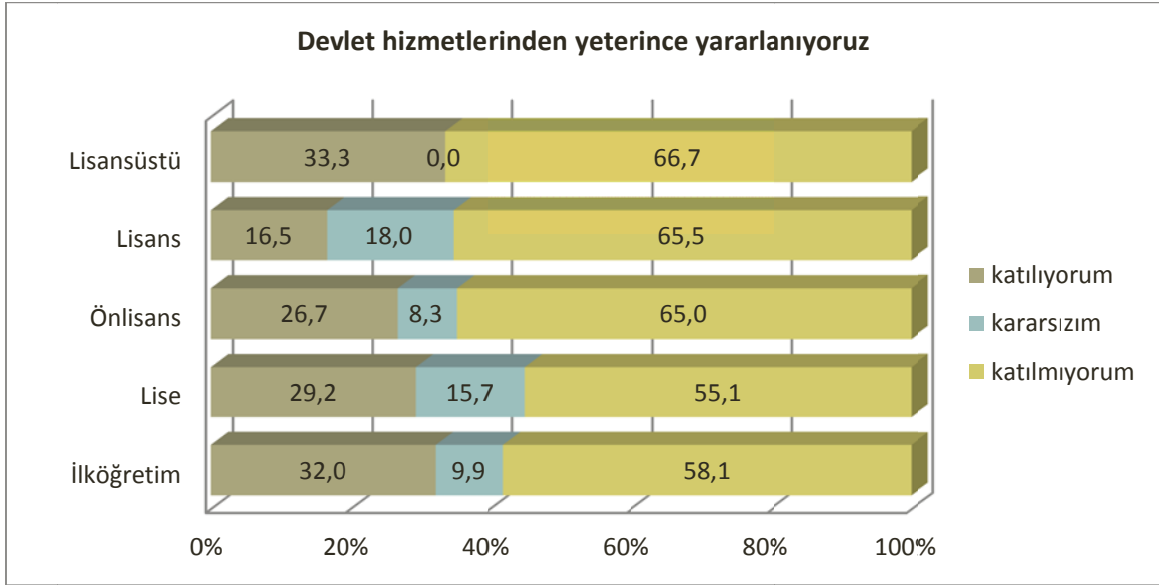
Grafik 34: Eğitim Düzeyine Göre Sunulan Dinsel Hizmetlerden Sadece Sünniler Yararlanmaktadır Önermesine Katılıp Katılmama (%)

Grafik 35'e göre "Devlet hizmetlerinden yeterince yararlanıyoruz" önermesine ankete katılan Aleviler çoğunlukla katılmamaktadırlar (%60). Katılıyorum diyenlerin oranı %26'dır.

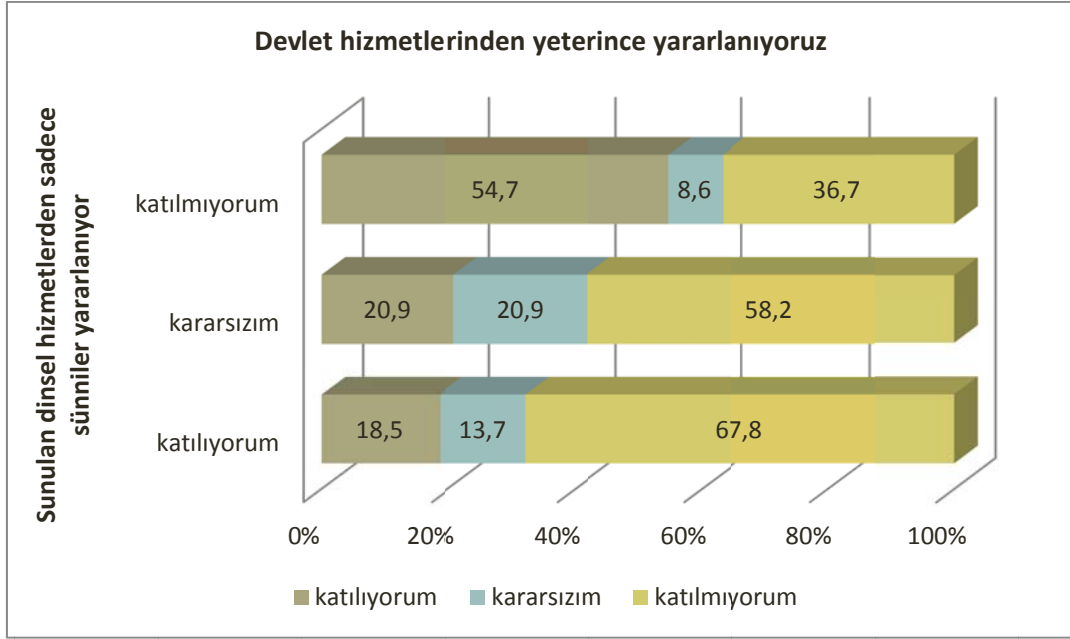
Grafik 35: Devlet Hizmetlerden Yeterince Yararlanıyoruz Önermesine Katılım (%)

Grafik 36’da ise eğitimdekine benzer şekilde devlet hizmetlerinden yararlandığını düşünenler eğitim seviyesi arttıkça düşmektedir. Lisansüstü eğitimlerde ise katılım oranı ilköğretim seviyesindeki Alevilere yaklaşmaktadır.

Grafik 36: Eğitim Düzeyine Göre Devlet Hizmetlerinden Yeterince Yararlanıyoruz Önermesine Katılıp Katılmama (%)

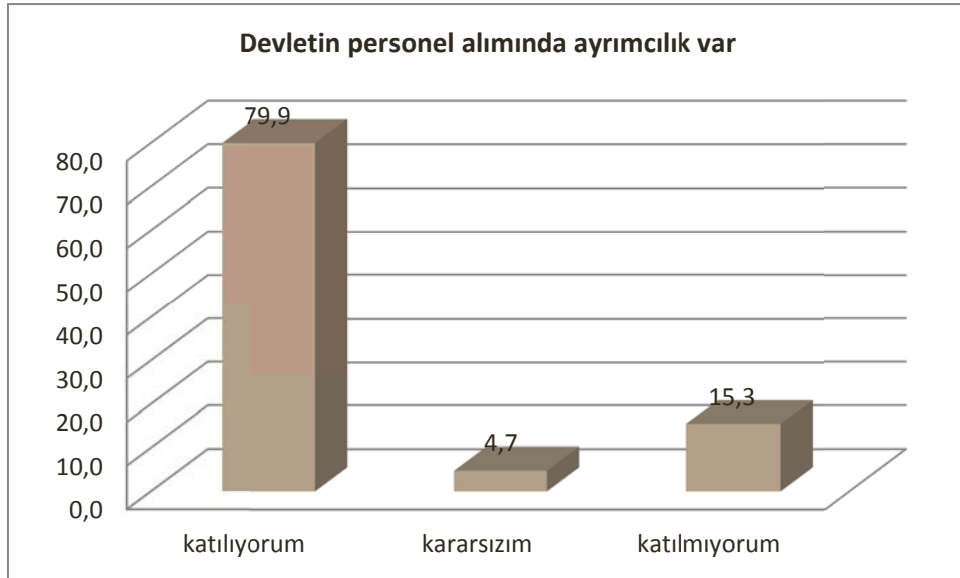
“Devlet hizmetlerinden yeterince yararlanıyoruz” önermesine verilen cevaplar ile “Sunulan dinsel hizmetlerden sadece Sünniler yararlanmaktadır” önermesine verilen cevapları karşılaştırdığımızda (Grafik 37), ikinci önermeye katılmayanların yarısından fazlası ilk önermeye katılmamaktadır. Yani, devletin sunduğu din hizmetlerinden sadece Sünniler yararlanmaktadır diyenlerin çoğunluğu devletin sunduğu diğer hizmetlerden de yeterince yararlanmadıklarını düşünmektedirler.

Grafik 37: Sunulan Dinsel Hizmetlerden Sadece Sünniler Yararlanmaktadır Önermesi İle Devlet Hizmetlerinden Yeterince Yararlanıyoruz Önermesine Katılıp Katılmama (%)

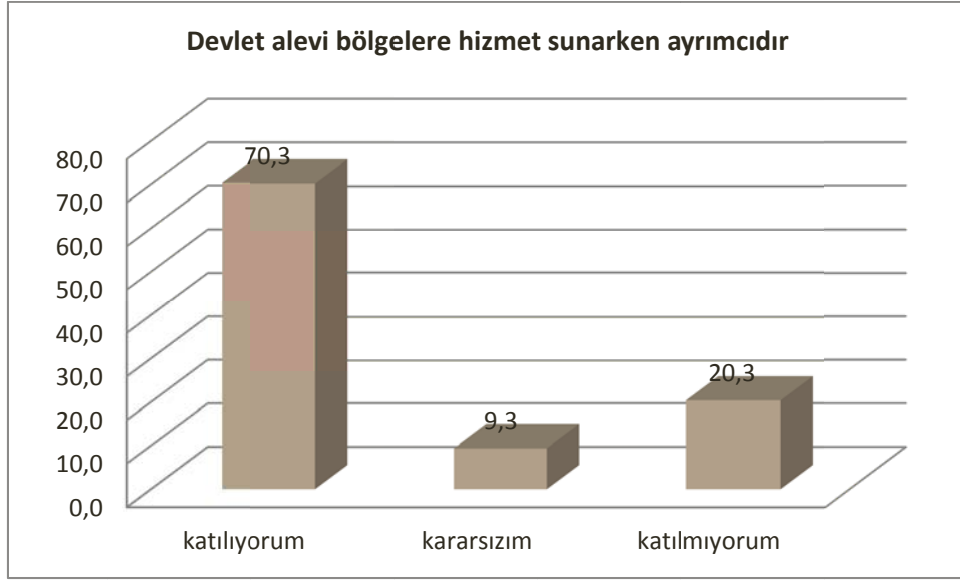
Devletin personel alımında ayrımcılık var, önermesine Alevi katılımcılar % 78 oranında katılıyorum demişlerdir. Katılmayanların oranı % 15’dir.

Sayfa
23

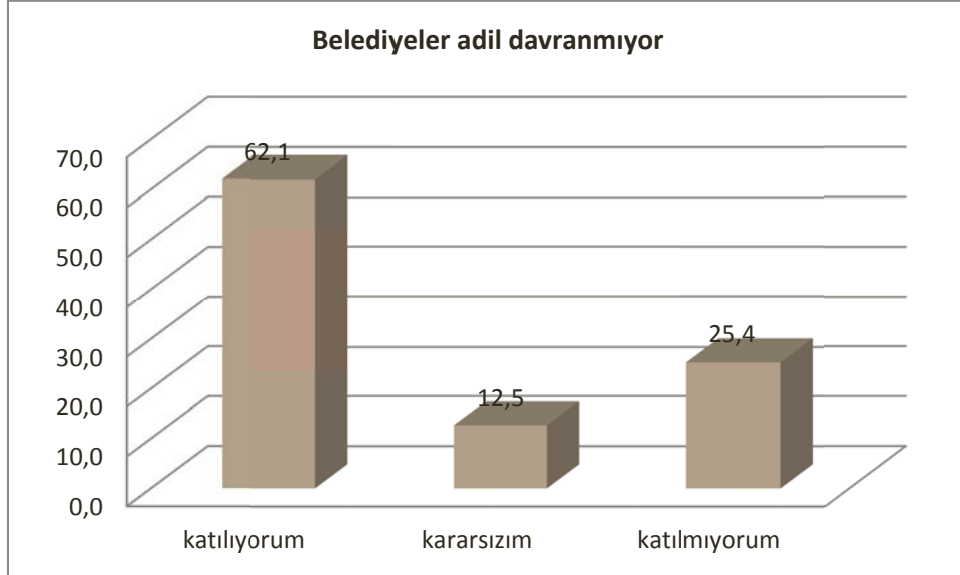
Grafik 38: Devletin Personel Alımında Ayrımcılık Var Önermesine Katılıp Katılmama (%)

Devlet Alevi bölgelere hizmet sunarken ayrımcıdır, önermesine Aleviler % 69 oranında katılıyorum demişlerdir. Katılmayanların oranı % 20’dir.

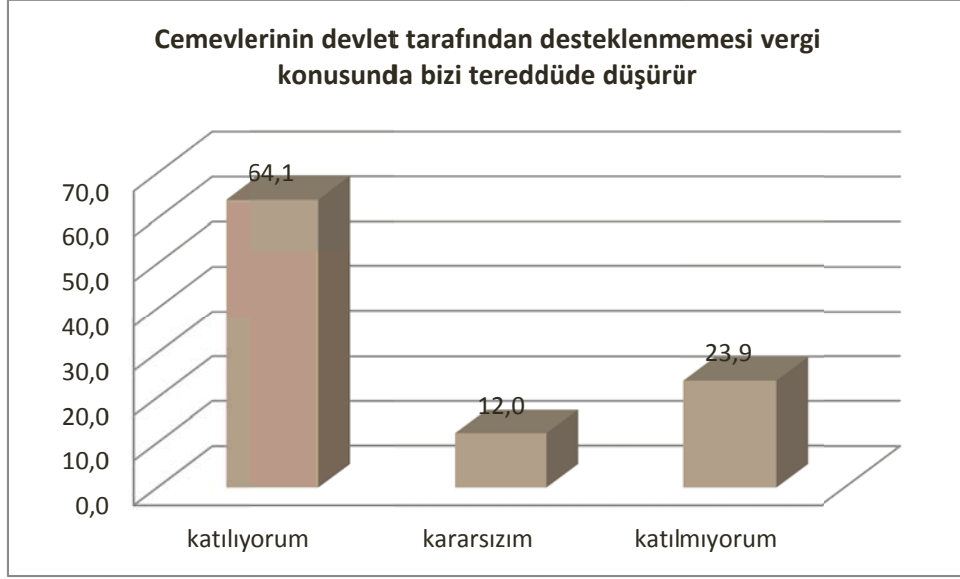
Grafik 39: Devlet Alevi Bölgelere Hizmet Sunarken Ayrımcıdır Önermesine Katılıp Katılmama (%)

Belediyeler adil davranmıyor, önermesine Aleviler % 61 oranında katılıyorum demişlerdir. Katılmayanların oranı % 25'dir.

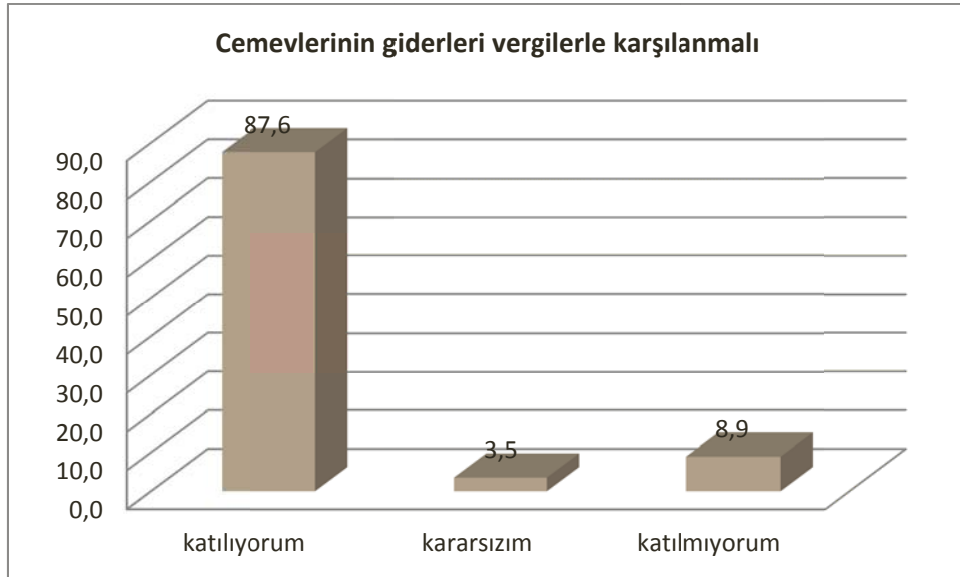
Grafik 40: Belediyeler Adil Davranmıyor Önermesine Katılıp Katılmama (%)

Cemevlerinin devlet tarafından desteklenmemesi vergi konusunda bizi tereddüde düşürmektedir, önermesine Aleviler % 63 oranında katılıyorum demişlerdir. Katılmayanların oranı % 23'dür.

Grafik 41: Cemevlerinin Devlet Tarafından Desteklenmemesi Vergi Konusunda Bizi Tereddüde Düşürmektedir, Önermesine Katılıp Katılmama (%)

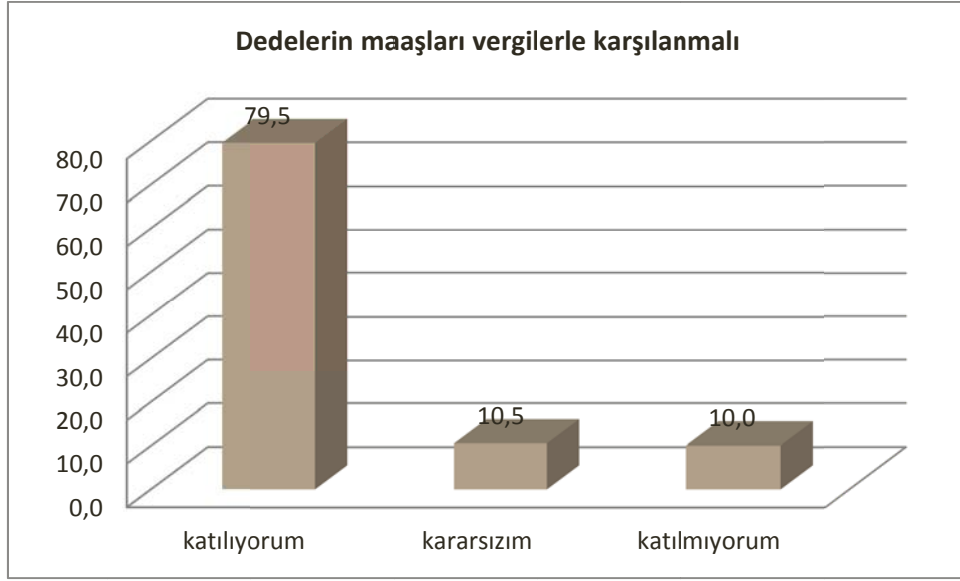
Cemevlerinin giderleri vergilerle karşılanmalıdır, önermesine Aleviler % 86 oranında katılıyorum demişlerdir. Katılmayanların oranı % 9'dur.

Grafik 42: Cemevlerinin Giderleri Vergilerle Karşılanmalıdır, Önermesine Katılıp Katılmama (%)

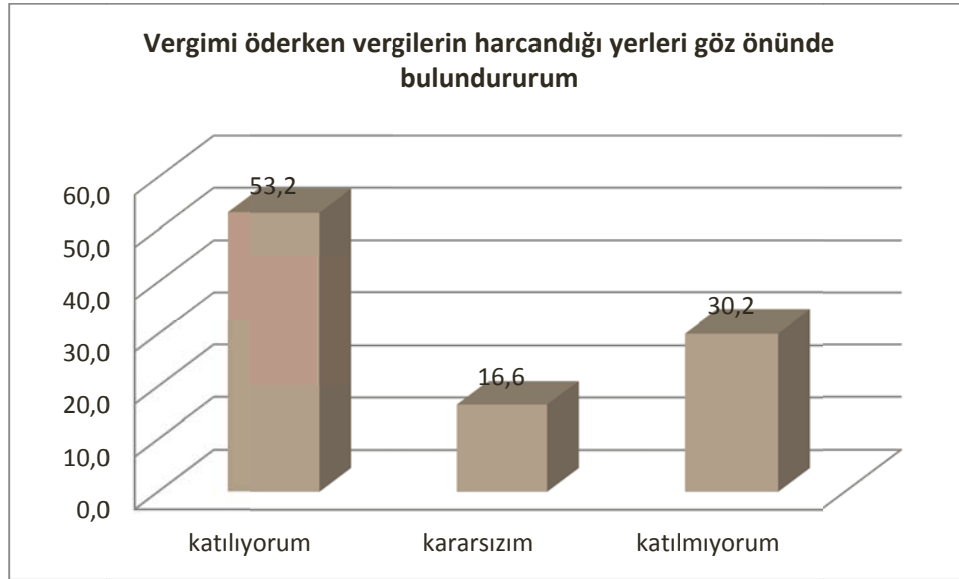
Alevilerde Devlet ve Vergi Algısı

Dedelerin maaşları vergilerle karşılanmalıdır, önermesine Aleviler % 78 oranında katılıyorum demişlerdir. Katılmayanların oranı % 10'dur.

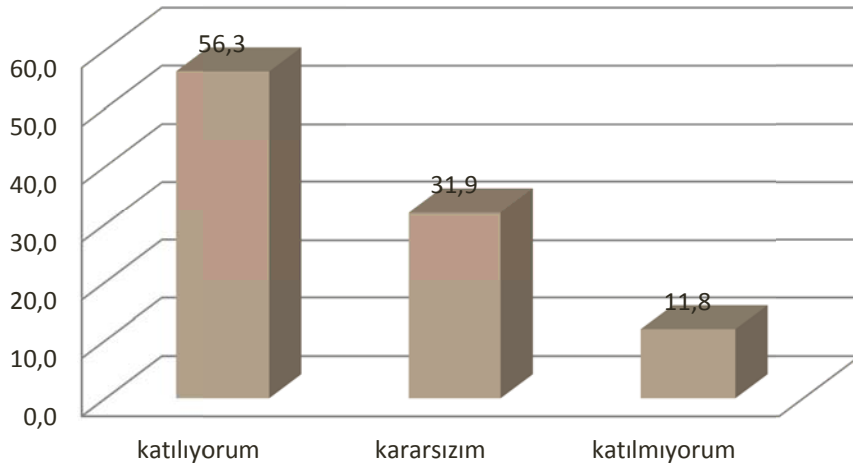

Grafik 42: Dedelerin Maaşları Vergilerle Karşılanmalıdır, Önermesine Katılıp Katılmama (%)

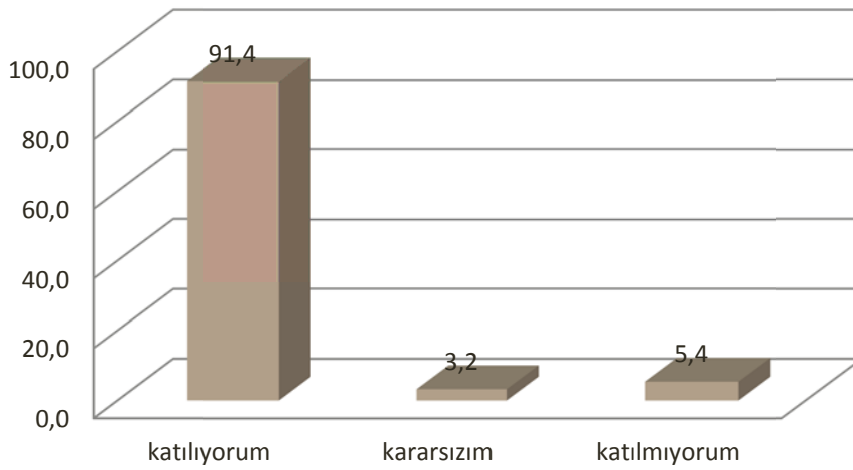
Aşağıda yer alan grafiklerde bazı önermelere ilişkin katılımcı cevaplarının dağılımı yüzdesel olarak yer almaktadır.

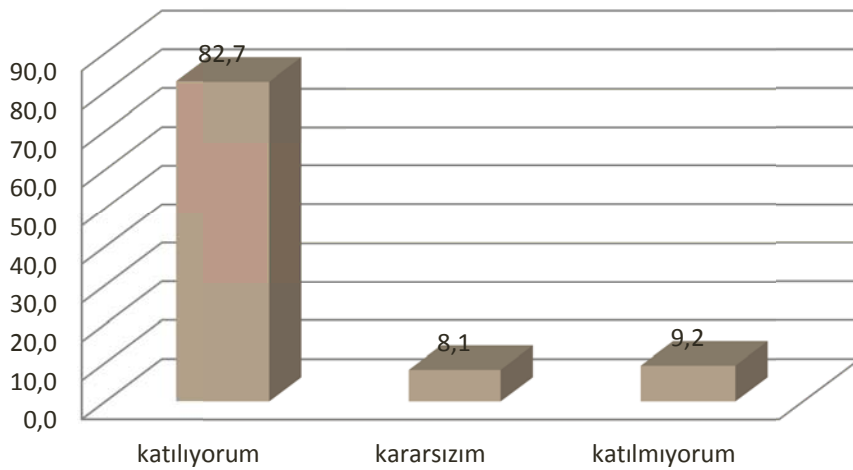
Osmanlı döneminde aleviler vergilerini tam ödemiştir

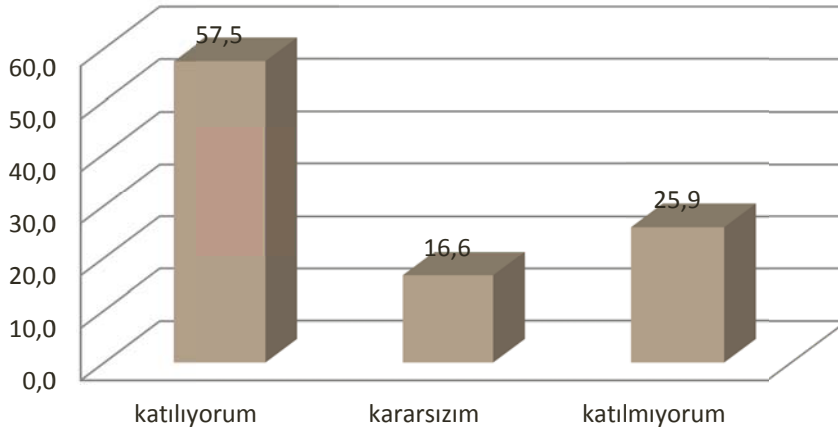
Diyanete katkı yapılırken cemevlerine yapılmaması adil değil

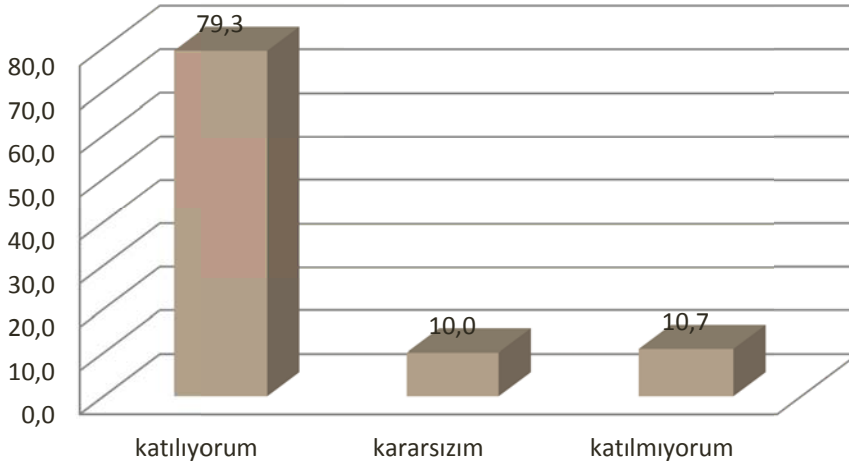
Devletin bazı politikalarına karşıyım ama vergimi tam öderim

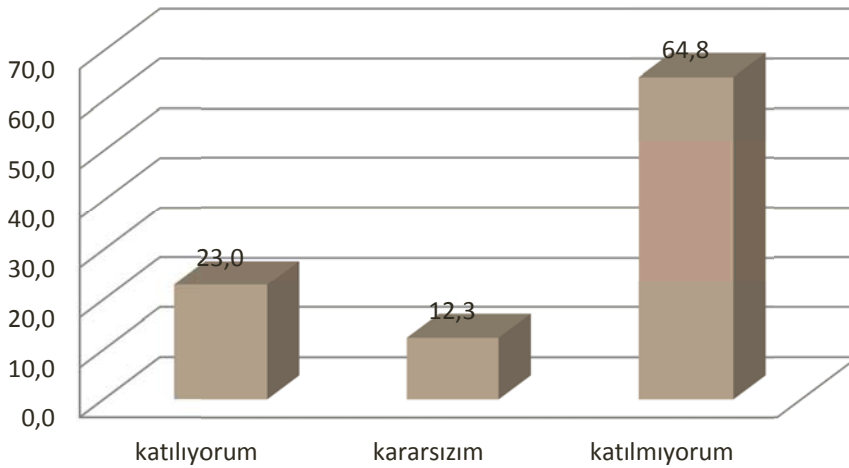
Cemevi ve dedelerin giderleri vergilerle karşılandıysa vergiye bakışım değişmez

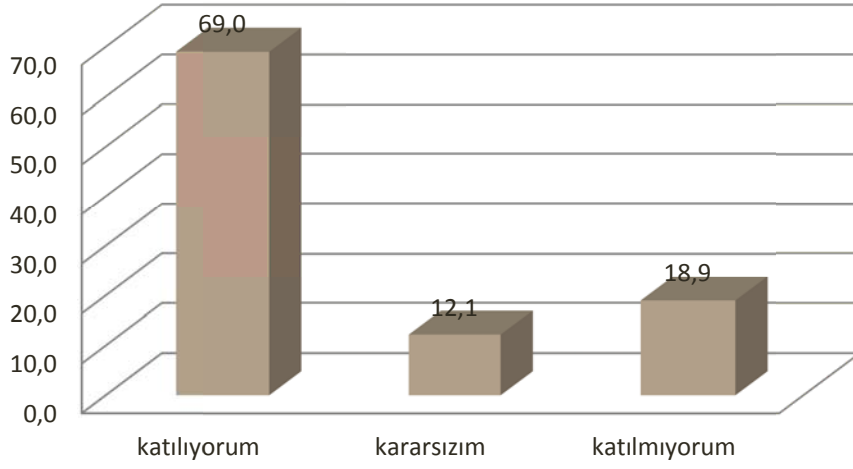
Kimsenin hakkını yememek anlayışı nedeniyle vergimi öderim

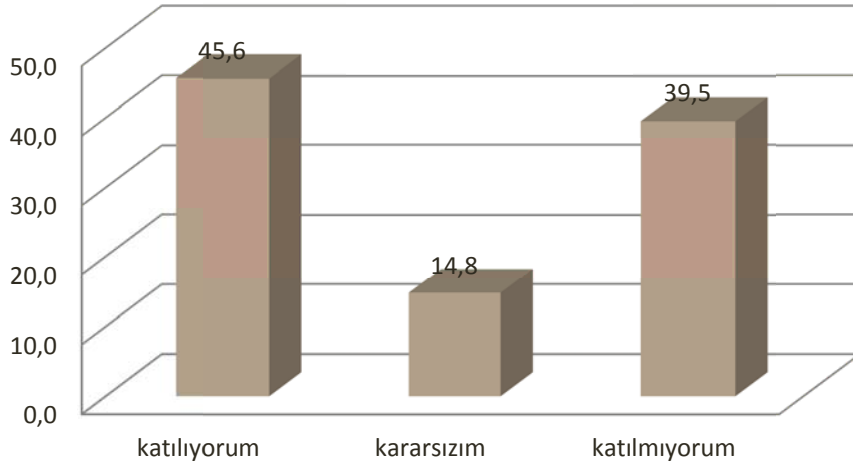
Fırsatını bulursam vergi ödemem

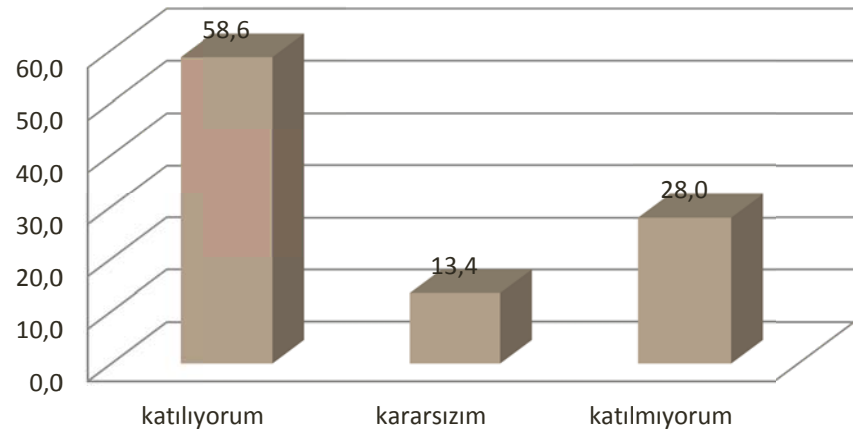
İnancıma göre vergi kaçırmak günahtır

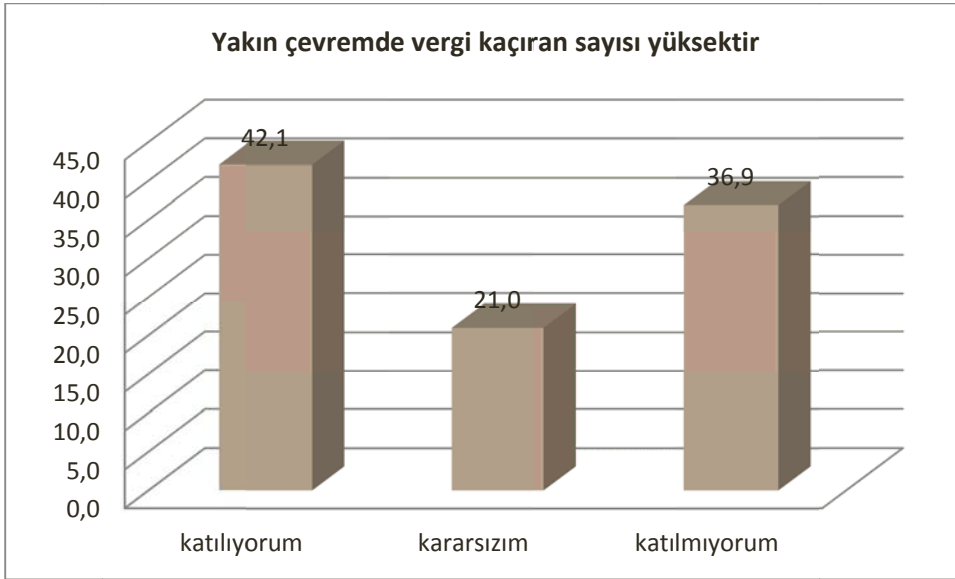
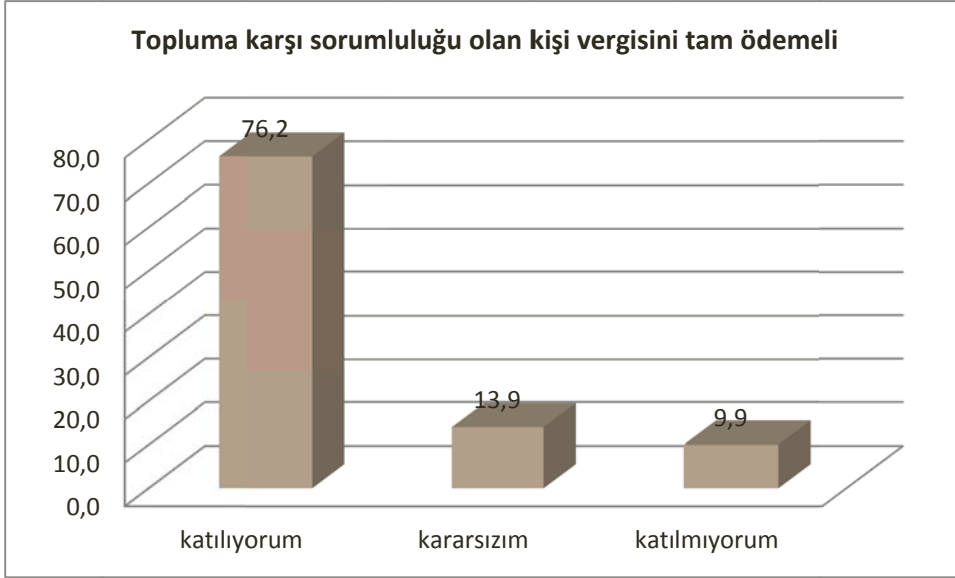
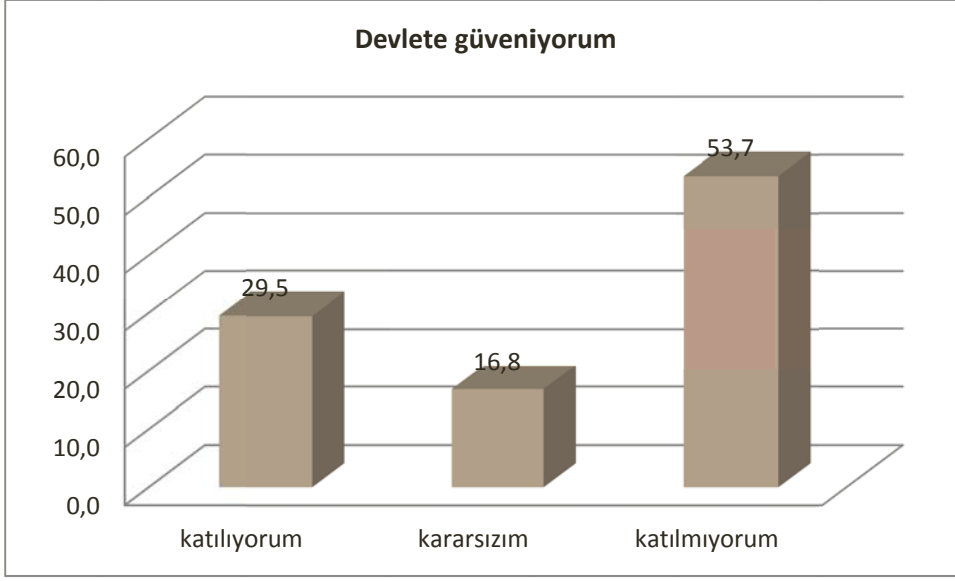

Partim iktidardaysa vergimi daha gönüllü öderim

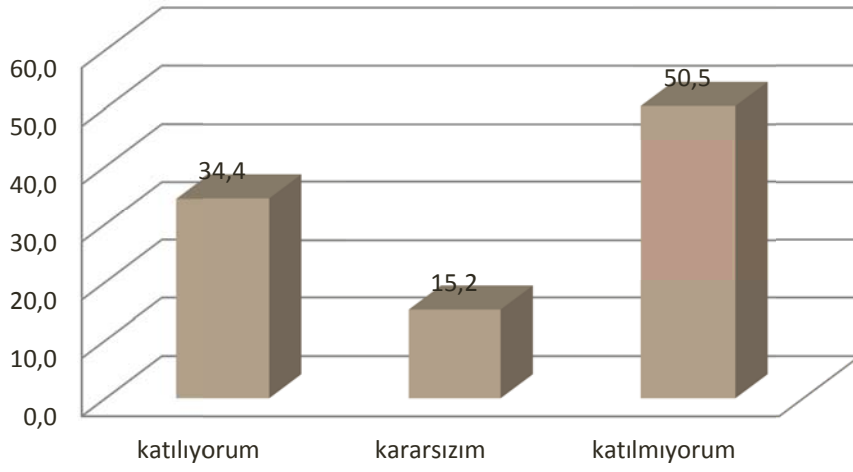

Devletin ihtiyacımı gözardı etmesi isteyerek vergi ödememe engeldir

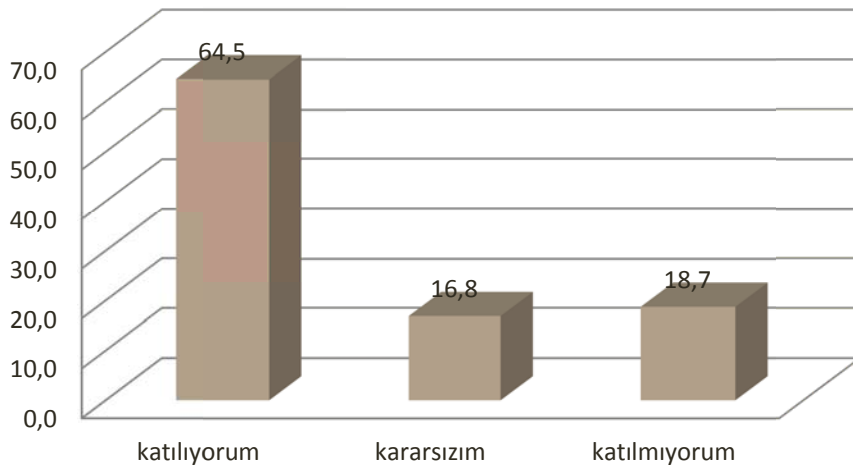

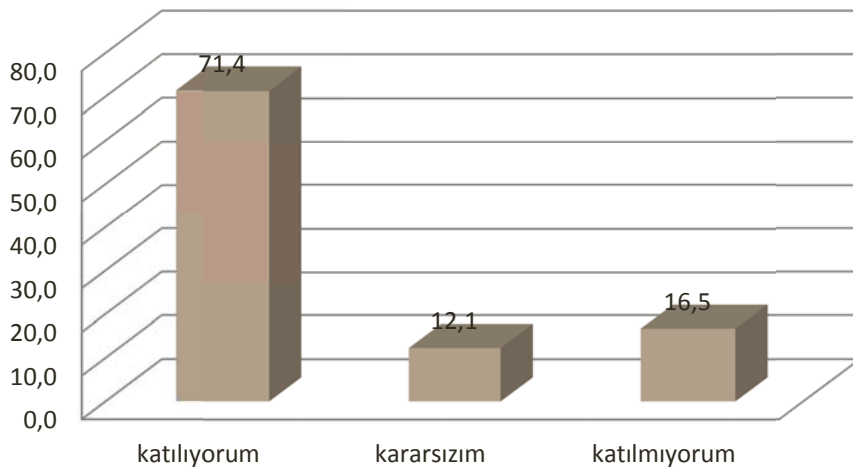
Devletin ayrımcı politikası vergi kaçırmayı teşvik ediyor

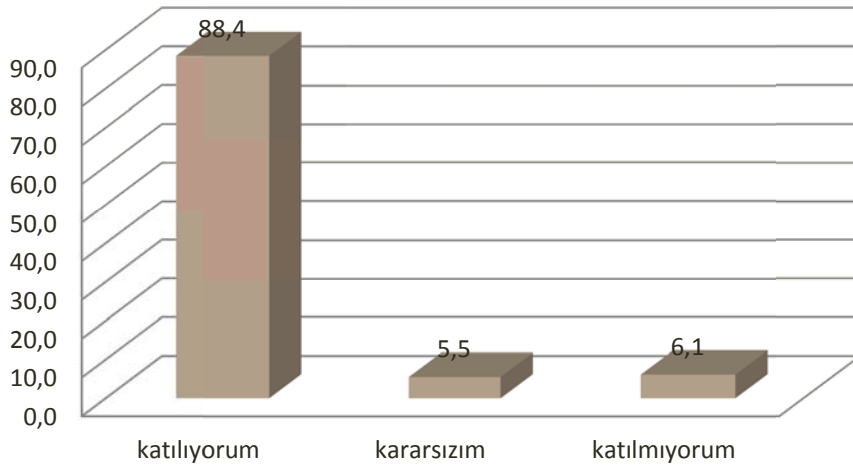
Vergi kaçıran birisi çevremde çok ayıplanır

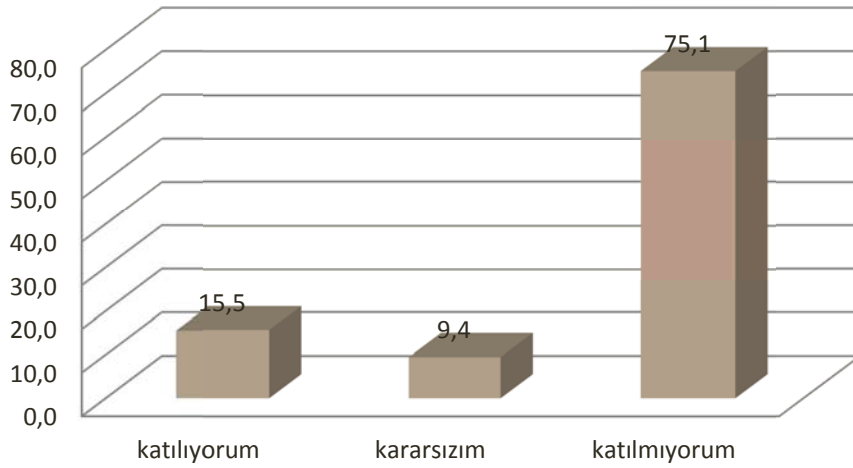
Vergi kaçırdığım duyulursa çok utanırım

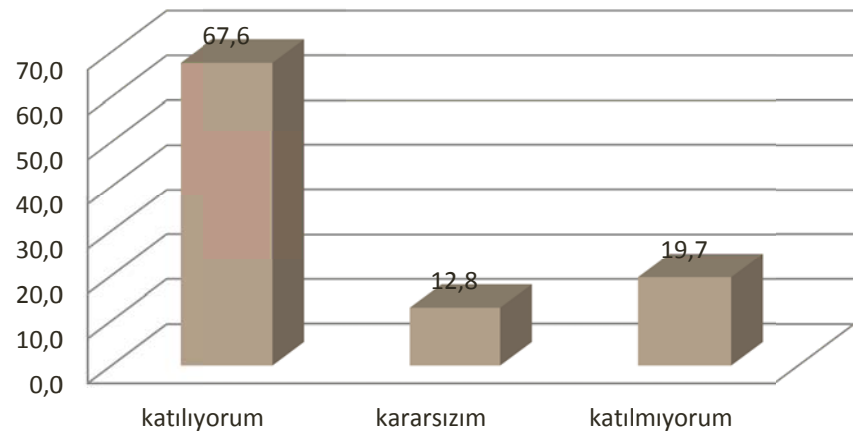
Ülkemizde vergi yükü çok yüksektir

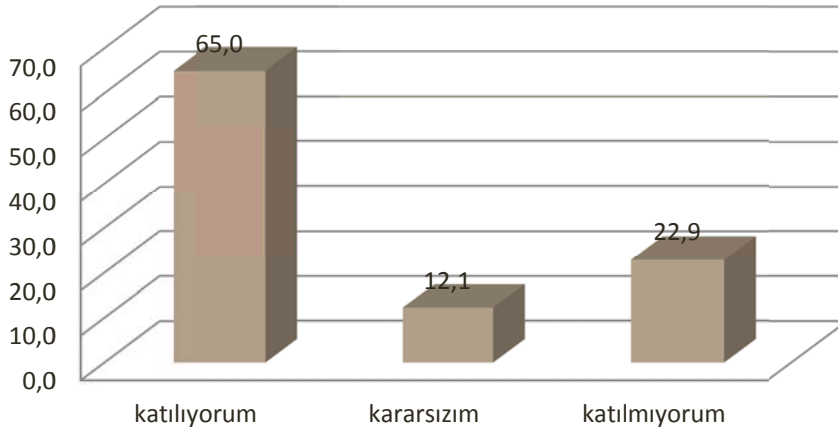
Vergi sistemimizin adil olduğunu düşünüyorum

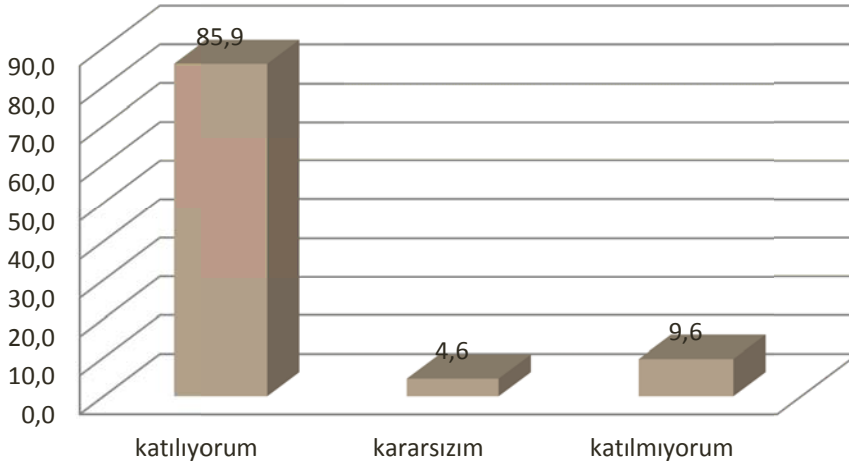
Yetiştığım kültür ve çevre beni mevcut vergi sistemini sorgulamaya yöneltti

Vergi ödeme isteğimin olmaması baskıcı politikalarından kaynaklanmaktadır

Devlet dini konulara karışmamalıdır

Diyanet gereksizdir

